

INLEIDING	2
1. WERKWIJZE EN VALIDITEIT	3
2. SPEELPLEINWERK ANNO 2005	8
2.1. KINDEREN OP HET SPEELPLEIN	8
2.2. SPEELPLEINBEGELEIDERS	11
2.3. ORGANISATOR VAN SPEELPLEINWERK	16
2.4. SPEELKANSEN OP HET SPEELPLEIN	18
2.5. WERKINGSPERIODE VAN HET SPEELPLEINWERK	22
2.6. PROFILERING EN TOEKOMST VAN HET SPEELPLEINWERK	24
2.7. SPEELPLEINWERK FINANCIËEL	27
2.8. ORGANISATORISCHE ONDERBOUW	29
3. BIJLAGEN	32
3.1. CIJFERS PER REGIONAAL STEUNPUNT	32
3.2. SPEELPLEINBASISSHEMA	36
3.3. AANBEVELINGEN VOOR HET SPEELPLEINWERK ANNO 2005	37
3.4. ENQUÊTE	38
COLOFON	43

INLEIDING

In 2005 kregen alle speelpleinwerkingen in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, net als in '80, '85, '90, '95 en 2000 een uitgebreide vragenlijst voorgeschied. Deze ondertussen tot traditie geworden vijfjaarlijkse speelpleinenquête van de VDS¹ laat toe om het speelpleinwerk in Vlaanderen in kaart te brengen en om evoluties in het speelpleingebeuren op te sporen. Dit onderzoeksrapport '*speelpleinwerk in profiel*' is de synthese van het onderzoek en schetst een beeld van het *speelpleinwerk anno 2005* aan de hand van acht thema's:

- Kinderen op het speelplein
- Speelpleinbegeleiders
- Organisator van speelpleinwerk
- Speelkansen op het speelplein
- Werkingsperiode van het speelpleinwerk
- Profileren en toekomst van het speelpleinwerk
- Speelpleinwerk financieel
- Organisatorische onderbouw

In maart 2005 boog een beperkte groep medewerkers van de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk zich over het opstellen van de enquête. De vragenlijst werd aan de kritische blikken onderworpen van twee ervaringsdeskundigen: *Kaï Van Nieuwenhove* en *Trees De Bruycker* (beiden speelplein-, jeugdwerk-, en onderzoeksdeskundigen). De vragen werden bijgestuurd en in september 2005 verstuurd naar 504 speelpleinwerkingen in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De volledige vragenlijst is terug te vinden in bijlage.

Trees De Bruycker zorgde voor het codeblad, leverde de data in SPSS (computerprogramma voor statistische analyse), trok frequentie- en kruistabellen en berekende coëfficiënten om significantie, representativiteit en betrouwbaarheid na te gaan. *Ignaas Marien* zorgde voor het ingeven van alle gegevens.

Een groep van 10 externe jeugdwerkdeskundigen van allerlei pluimage, 13 VDS-stafmedewerkers en 12 VDS-vrijwilligers bogen zich in de maanden februari tot april 2006 over de eerste resultaten. Zij keken kritisch naar de gegevens, beoordeelden naar betrouwbaarheid en representativiteit, zochten naar verbanden en maakten eerste interpretaties. Hun bedenkingen vind je verder in dit rapport (cursief tussen de cijfergegevens).

Alvorens de gegevens te onthullen, geven we verduidelijking bij het onderzoek. *Kwantitatief onderzoek* laat toe om zicht te krijgen op een maatschappelijk fenomeen als het speelpleinwerk. Maar dit soort onderzoek kent ook strenge regels en procedures en daarbij horende beperkingen. Het is niet meer dan eerlijk om te wijzen op de beperkingen, eigen aan deze en vorige versies van de vijfjaarlijkse speelpleinenquête. Kwantitatief onderzoek laat niet toe om inzicht te verwerven in de vele betekenissen die betrokkenen zelf geven aan hun verbondenheid met het speelpleinwerk.

We wensen je veel leesplezier!

¹ Vlaamse Dienst Speelpleinwerk vzw

1. WERKWIJZE EN VALIDITEIT

De vijfjaarlijkse speelpleinenquête van VDS is sinds 1980 een traditie geworden. Dit wil niet zeggen dat de enquête in 25 jaar onveranderd is gebleven. Speelpleinwerk is een jeugdwerkvorm in volle evolutie en zo ook de manier om hen te bevragen. Deze bevraging verschilt op een aantal vlakken van de vorige versies:

In deze editie van de vijfjaarlijkse speelpleinenquête werd een onderscheid gemaakt tussen een '*organisator van speelpleinwerk*' en een '*werking*'. Een organisator van speelpleinwerk kan op meerdere locaties actief zijn (deelgemeenten, wijken, mobiele animatie, ...). Het criterium om dit onderscheid te maken was de *begeleidersploeg*. We spreken in dit rapport over een werking als ze beschikt over een '*aparte ploeg*', specifiek voor deze werking. Een werking die op meerdere locaties werkt, maar daarvoor rekruteert uit dezelfde ploeg, beschouwen we als één en dezelfde werking. Naast een scherp beeld van de organisator (rechtsvorm, particulier of gemeentelijk initiatief) liet deze opsplitsing ons toe om ook de kleinere entiteiten of werkingen in de diepte te bekijken (speelcultuur, speelmogelijkheden, samenstelling van de ploeg, knelpunten, ...).

Een tweede belangrijke wijziging situeert zich in de opbouw van de enquête zelf. Deze editie van de enquête werd gestructureerd volgens het *SpeelpleinBasisschema*², in 2000 ontwikkeld door de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk om het speelpleinwerk te kaderen in al zijn facetten. Het speelpleinBasisschema wordt door het speelpleinwerk erkend en gebruikt voor planning, evaluatie en bijsturing. De hoofdingeling van het speelpleinBasisschema bestaat uit volgende elementen:

- **SPELMOGELIJKHEDEN** (*vanuit de begeleiding, materiaal en accommodatie*)
- **SPEELPLEINPLOEG** (*werven, coachen, ondersteunen, vorming, begeleidershouding*)
- **ORGANISATORISCHE ONDERBOUW** (*zakelijke kantjes van speelpleinwerk*)
- **EXTERNE RELATIES** (*huisstijl, beeldvorming, PR en promo, jeugdbeleid*)

De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk schat het aantal 'organisatoren van speelpleinwerk' in Vlaanderen en het BHG³ op 424 en het aantal verschillende werkingen (zoals hierboven gedefinieerd) op 504. Deze cijfers zijn een inschatting van de VDS op basis van uitgebreide contacten met het speelpleinwerk, ledenadministratie en een uitgebouwde database. Deze inschatting benadert sterk de realiteit maar blijft relatief:

- Speelpleinwerk leunt in enkele gevallen *dicht aan bij andere speel-, vrijetijds-, of opvanginitiatieven*. Om het onderscheid te maken definieert VDS het speelpleinwerk met volgende profielkenmerken⁴: een hedendaagse speelpleinwerking heeft *kinderen* als doelgroep, *vakantie* als actieperiode, *spelen* als hoofddoel, *jeugdwerk* als filosofie en methodiek, een hoge graad van *openheid* en een sterk *lokaal*/karakter.

² *SpeelpleinBasisschema in bijlage*

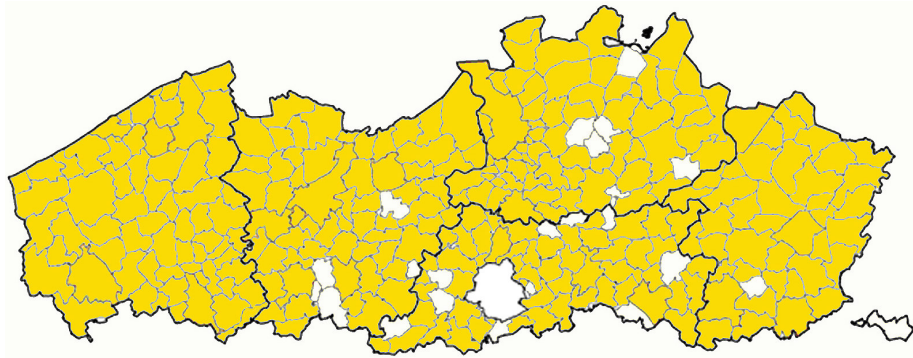
³ *Brussels Hoofdstedelijk Gewest*

⁴ *DNA 15 – 'The S-Files' speelpleinwerk van Animator tot Zandbak VDS (2006)*

- Anderzijds is de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk zelf in volle groei. In 2004 breidde VDS haar actieradius uit door de opstart van een volwaardig *VDS steunpunt in Brussel* (naast haar steunpunten in Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen). Deze intensere werking in Brussel bracht nieuwe (andere) vormen van speelpleinwerk aan het licht, die voorheen niet als 'speelpleinwerk' werden bestempeld (bvb. speelpleinwerk voor overheidsbedrijven).

In Vlaanderen zijn de speelpleinwerkingen gespreid over 282 gemeenten zoals voorgesteld wordt in onderstaande kaart:

Figuur 1: spreiding van de speelpleinwerkingen in Vlaanderen⁵

De vijfjaarlijkse speelpleinenquête werd voor de zomer van 2005 verstuurd naar 504 werkingen in Vlaanderen en het BHG. 239 ingevulde enquêtes kwamen in aanmerking voor statistische verwerking. Dit betekent een respons van 47,5% en dat is iets minder goed dan in 2000. Toen werden 197 enquêtes verwerkt op een totaal van 397 speelpleinwerkingen, wat staat voor een respons van 49,7%.

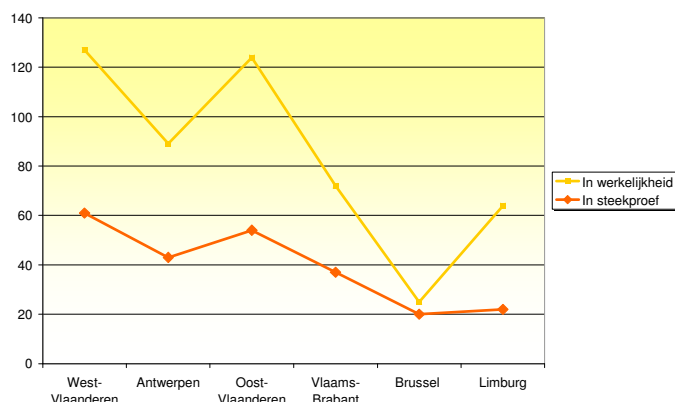
De mate waarin een bereik van 239 speelpleinwerkingen kan beschouwd worden als een correcte weergave van het totale speelpleinwerk in 2005, is moeilijk te achterhalen. De procentmatige vertegenwoordiging van de speelpleinen zegt iets, maar niet alles. Het feit dat 47,5% van de speelpleinen antwoordde, zegt ons nog niets over de verdeling en spreiding en de typologie van de werkingen.

Deze enquête was geen steekproef, alle speelpleinwerkingen werden aangeschreven. Met als gevolg dat we nadien een controle moesten uitvoeren om na te gaan of de geretourneerde antwoordformulieren evenredig verdeeld waren over een aantal wezenlijke kenmerken van speelpleinwerk. Een moeilijke opgave daar de VDS niet permanent over alle gegevens van het speelpleinwerk beschikt. Om toch een idee te hebben over de representativiteit van de groep respondenten, ook al is het maar een impressie, deden we de oefening voor de kenmerken *geografische plaats* (Vlaamse Provincies en BHG) en *bereik*.

De VDS schat het totaal aantal werkingen in 2005 op 504. Op basis van een permanent databasesysteem werden alle werkingen gelokaliseerd per provincie.

⁵ Bron: Vlaamse Dienst Speelpleinwerk vzw (2005)

Grafiek 1: verdeling volgens provincie

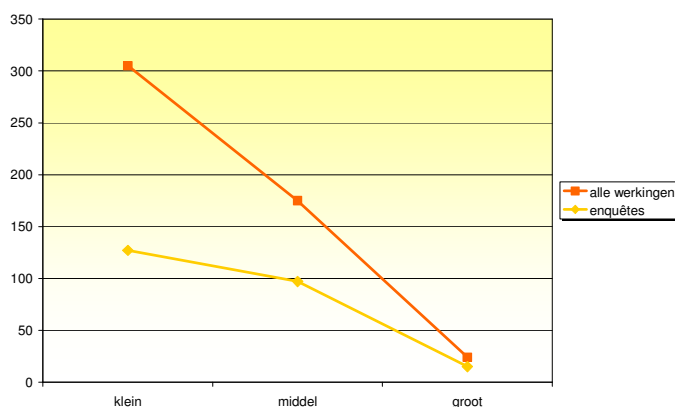

De VDS maakte op basis van haar ervaringen en contacten met het speelpleinwerk een inschatting van het bereik van alle werkingen. Het bereik definiëren we aan de hand van de parameter 'gemiddeld aantal kinderen per dag in de zomervakantie van 2005'. We onderscheiden: *grote werkingen* (meer dan 150 kinderen), *middelgrote werkingen* (tussen 60 en 150 kinderen) en *kleine werkingen* (minder dan 60 kinderen).

Tabel 1: overzicht werkingen en steekproef naar bereik

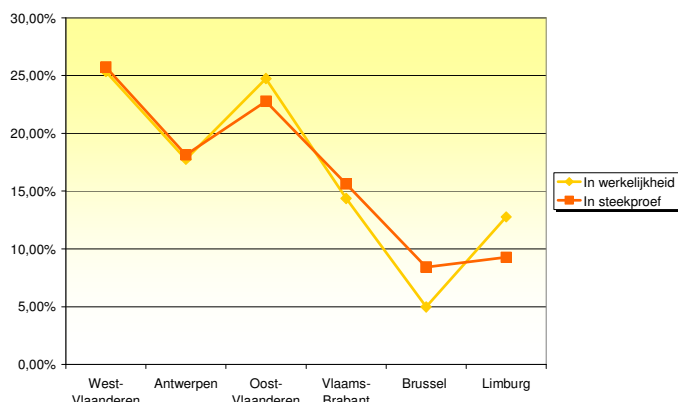
OVERZICHT ALLE WERKINGEN IN VLAANDEREN EN BHG	
alle werkingen < 60 kinderen gemiddeld per dag	305
alle werkingen > 60 en < 150 kinderen gemiddeld per dag	175
alle werkingen > 150 kinderen gemiddeld per dag	24
totaal aantal werkingen	504
OVERZICHT STEEKPROEF	
steekproef werkingen < 60 kinderen gemiddeld per dag	127
steekproef werkingen > 60 en < 150 kinderen gemiddeld per dag	97
steekproef werkingen > 150 kinderen gemiddeld per dag	15
totaal steekproef	239

Grafiek 2: verdeling volgens bereik

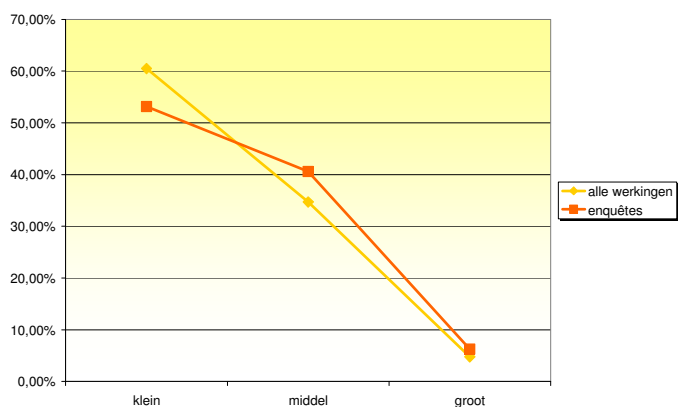
We kunnen vervolgens aan de hand van de fractie (percentages van steekproef en de werkelijkheid) nagaan of er fundamentele verschillen zijn in de verdeling tussen steekproef en werkelijkheid in de diverse categorieën.

Grafiek 3: fractie provincies en Brussel

De provincie Vlaams-Brabant en Brussel zijn oververtegenwoordigd, de provincies Limburg en Oost-Vlaanderen zijn licht ondervertegenwoordigd.

Grafiek 4: fractie bereik

We stellen een kleine ondervertegenwoordiging van kleine werkingen vast en oververtegenwoordiging van middelgrote werkingen.

Tijdens de codering van de enquêtes bleek dat sommige vragen voor verwarring zorgden. Daar waar we vermoeden dat enkele vragen een *verschil in interpretatie* uitlokte bij de respondenten, zijn we uiterst voorzichtig te werk gegaan bij de verwerking en interpretatie. In wat volgt zullen we enkele keren op dergelijke beperkingen wijzen. Die beperkingen stellen zich vooral met betrekking tot de financiële gegevens en het statuut van de speelpleinbegeleiders.

Verder heeft de herstructurering (via het SpeelpleinBasisschema) en de opsplitsing naar 'organisator' en 'werking' er toe geleid dat de *eenheid van onderzoek soms veranderde*. Deze veranderingen maakten het moeilijk om vergelijkingen te maken tussen gegevens van deze enquête en die van voorgaande edities. Het is onmogelijk om op basis van de beschikbare gegevens deze vertekening recht te trekken. We gaan er weliswaar van uit dat tendensen die zich duidelijk aftekenen daardoor niet vervalst worden.

Tijdens het ingeven konden we aan de lijve ondervinden dat de enquête vrij uitgebreid was. Het moet ook voor de 239 werkingen een klus geweest zijn om ze in te vullen. We appreciëren de inspanningen, maar zijn er ons van bewust dat deze inspanning in een aantal gevallen aanleiding gaf tot *haastige en ruw ingeschatte antwoorden*. Soms stelden we inconsequenties vast in de antwoorden van één of meerdere speelpleinwerkingen. We stelden ons dan ook vaak de vraag naar de betrouwbaarheid van de verkregen antwoorden.

We kregen daarnaast ook de indruk dat enkele vragen moeilijk konden worden beantwoord, omdat degene die de enquête invulde *niet over alle informatie beschikte*. De respons op sommige vragen was daardoor ook ontoereikend. Dat maakt dat we niet altijd in staat zijn om uitspraken te doen over items die door dergelijke vragen worden behandeld. Vooral bij vragen die naar financiële informatie peilden was dit het geval.

Een aantal kerncijfers werden berekend door verkregen gegevens te extrapoleren naar heel Vlaanderen. Het gaat met name over gegevens inzake aantallen van kinderen en begeleiders op het speelplein. Bij de enquêtes van 1980 tot en met 1995 konden we niet achterhalen hoe men precies te werk was gegaan bij de extrapolatie. Bij de enquête van 2000 werd de wijze van extrapolatie vastgezet bij wijze van nulpunt. Dit maakt dat vergelijkingen in de tijd wankel zijn. Bij deze enquête baseerden we ons op de formule van de vorige editie. Maar door de opsplitsing in 'organisator' en 'werking' en de veranderende situatie in Brussel moeten ook deze cijfers kritisch worden bekeken.

CONCLUSIE:

We mogen niet aannemen dat de resultaten van de vijfjaarlijkse speelpleinenquête 2005 geheel representatief zijn. Enige voorzichtigheid bij het extrapoleren van de gegevens naar het totale speelpleinwerk is gewenst. We manen de lezer aan tot voorzichtigheid, wanneer die zich wil verdiepen in de details van één analyse op basis van antwoorden op één vraag.

2. SPEELPLEINWERK ANNO 2005

2.1 KINDEREN OP HET SPEELPLEIN

Het gemiddeld aantal dagen aanwezigheid per kind in de zomervakantie van 2005 is 12 dagen. We kunnen hier voor de eerste maal een vergelijking maken met cijfers van 2000. Voor 2000 waren er geen gegevens beschikbaar. Slechts 92 valide antwoorden op deze vraag.

Het gemiddeld aantal kinderen per dag en per speelplein in de zomer daalt van 129 in 2000 naar 79 in 2005. Een verklaring voor deze plotse daling vinden we in de opsplitsing naar organisator en werking. In 2005 werd dit cijfer berekend op basis van gegevens van de kleinere entiteiten.

Tabel 2: kinderen op het speelplein participatiegegevens

	1985	1990	1995	2000	2005
gemiddeld aantal kinderen per dag op het speelplein in de zomervakantie	140	256 (?)	145	129	79 (!)
gemiddeld aantal dagen per kind in de zomervakantie				12	12
totaal aantal kinderen per dag in de zomervakantie	48.300	61.500	57.000	48.000	37.000
totaal aantal kinderen in de zomervakantie		175.000	180.000	160.000	140.000

In totaal waren er per dag op alle speelpleinen samen 48.000 kinderen in de zomervakantie van 2000. In 2005 naar schatting⁶ nog 37.000. Uit het vorige hoofdstuk leerden we echter dat we best voorzichtig zijn wanneer we vergelijkingen met vorige jaargangen van de enquête maken.

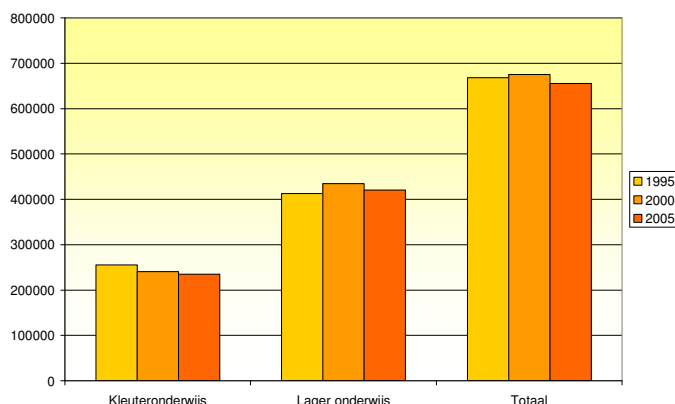
Het totaal aantal kinderen dat in de zomer van 2005 het speelplein bezocht, bedraagt naar schatting⁷ 140.000 en dat zouden er 20.000 minder zijn dan de inschatting van 2000. Gelijkaardige bedenkingen als in vorig punt met betrekking tot de extrapolatie kunnen ook hier worden gemaakt.

De cijfers uit de tabel lijken, weliswaar rekening houdend met het eerder gemaakte voorbehoud, een dalend aantal kinderen aan te tonen. Een daling van de potentiële doelgroep biedt misschien een deel van de verklaring. Die doelgroep is in 2005 immers licht gedaald in vergelijking met 2000. Uit volgende grafiek blijkt dat het aantal lagere schoolkinderen in die tijdspanne is afgenomen.

⁶ deze schatting is een extrapolatie op basis van de ingestuurde antwoorden. De extrapolatie houdt rekening met het feit dat er kleine, middelgrote en grote werkingen zijn. De formule vindt u terug in bijlage

⁷ idem noot 6

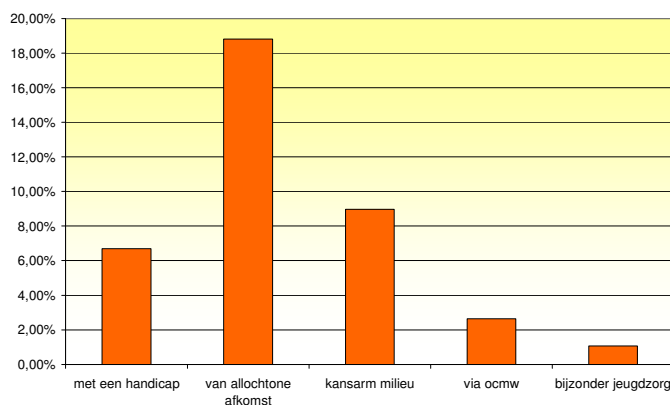
Grafiek 5: aantal kleuters en lagere schoolkinderen in 2000 en in 2005⁸

Als we de kerncijfers van het speelpleinwerk vergelijken met die van het onderwijs zien we dat het speelpleinwerk 21,3% van deze totale doelgroep bereikt. Als we de vergelijking eveneens maken met de vorige edities van de speelpleinenquête zien we dat dit in 2000 nog 23,7% was en in 1995 nog 26,9%. Het aantal speelpleinkinderen daalt in vergelijking met 2000 met 12,5% terwijl dit voor het onderwijs slechts 2,8% is.

INTERPRETATIE: "Naast een lichte daling van de doelgroep kunnen ook het toenemende vrijetijdsaanbod, toenemende opvangmogelijkheden en opvangdruk, maar ook economische redenen een invloed hebben op de daling van het aantal speelpleinkinderen. De verwachtingen van ouders t.o.v. opvang stijgt. Kiezen ouders daardoor bewuster voor 'professionele' opvang? Zorgt de spreiding van de vakantieplannen (gezinnen trekken er vaker dan vroeger in kleine vakanties tussenuit) ervoor dat ouders zelf meer thuis zijn in de zomervakantie? Of kampt het speelpleinwerk met een imago probleem? Speelpleinwerk is niet altijd even bewust bezig met marketing (vereenzelviging van kinderen en ouders met het speelpleinwerk). Dit zijn echter speculaties die verder niet gestaafd worden. Verder onderzoek dringt zich hier op."

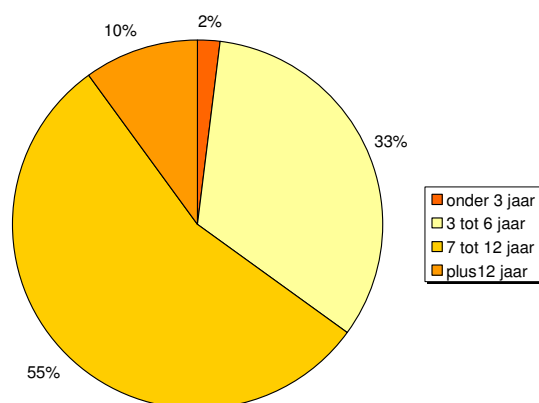
Grafiek 6: speelpleinwerk naar specifieke doelgroepen in 2005 (in%), gebaseerd op extrapolatie doelgroepen en totaal aantal kinderen op het speelplein

⁸ Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs. (2005). Statistisch jaarboek van het onderwijs, Schooljaar 2004-2005.

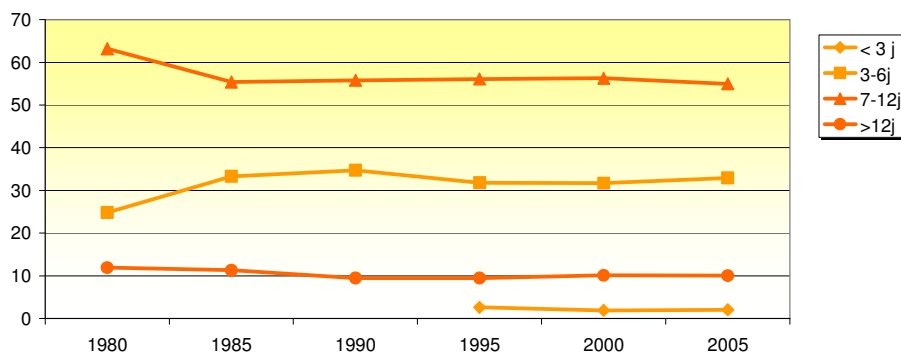
Naar schatting is 18,8% van de speelpleinkinderen van allochtone afkomst. 8,9% van de speelpleinkinderen is afkomstig uit een kansarm milieu, 6,6% zijn kinderen met een handicap en 1% van de kinderen wordt begeleid in de bijzondere jeugdzorg. 2,6% van de kinderen komt via het OCMW op het speelplein terecht. Deze cijfers zijn gebaseerd op een inschatting van de speelpleinverantwoordelijken en daarna geëxtrapoleerd naar alle werkingen in Vlaanderen. Bij gevolg moeten deze cijfers genuanceerd bekeken worden.

Grafiek 7: leeftijdsgroepen op het speelplein in de zomer van 2005

Speelpleinwerk is er in de eerste plaats voor lagere schoolkinderen (54,9% in 2005). De kleuters vormen eveneens een aanzienlijke groep (32,9% in 2005). Speelpleinwerk is er in mindere mate ook voor tieners (10% in 2005) en sinds 1995 vormen ook een zeer beperkt aantal min drie-jarigen een deel van de speelpleinpopulatie (2% in 2005).

Grafiek 8: evolutie (in %) van de diverse leeftijdsgroepen op het speelplein

Uit bovenstaande grafiek kunnen we afleiden dat de procentuele verhouding van leeftijdsgroepen sinds 1985 vrijwel stabiel is gebleven.

CONCLUSIE:

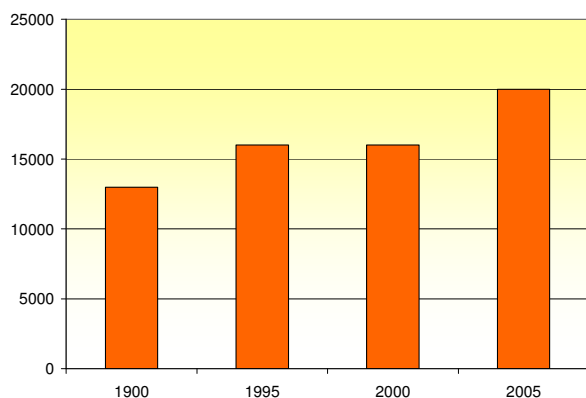
Hoewel er in 2005 iets minder lagere schoolkinderen en kleuters zijn, mogen we, onder voorbehoud weliswaar, stellen dat er minder onder hen naar het speelplein gaan in vergelijking met 2000. Redenen voor deze terugval kunnen we niet met zekerheid aangeven. De procentuele verhouding tussen kleuters, lagere schoolkinderen en tieners blijft vrijwel stabiel. Er is dus geen sprake van een verdere 'verkleustering' of verjonging op het speelplein.

Voor de eerste maal kunnen we uit de cijfers afleiden dat speelpleinwerk een divers publiek aantrekt. Zowel allochtone kinderen, kinderen met een handicap, als kinderen uit een maatschappelijk kwetsbaar milieu zijn 'sterk' vertegenwoordigd binnen het speelpleinpubliek. Of de diversiteit binnen het speelpleinwerk te spiegelen valt met diversiteit binnen de samenleving, valt niet af te leiden uit de cijfers. Wel staat vast dat diversiteit en toegankelijkheid door het speelpleinwerk erkend worden als belangrijke kenmerken en aandachtspunten voor de toekomst.

2.2 BEGELEIDERS OP HET SPEELPLEIN

In de zomer van 2005 waren er in totaal 20.000⁹ begeleiders actief. In 1995 en 2000 waren dat er naar schatting 16.000. Een speelpleinploeg in Vlaanderen en het BHG telt gemiddeld 38 verschillende begeleiders.

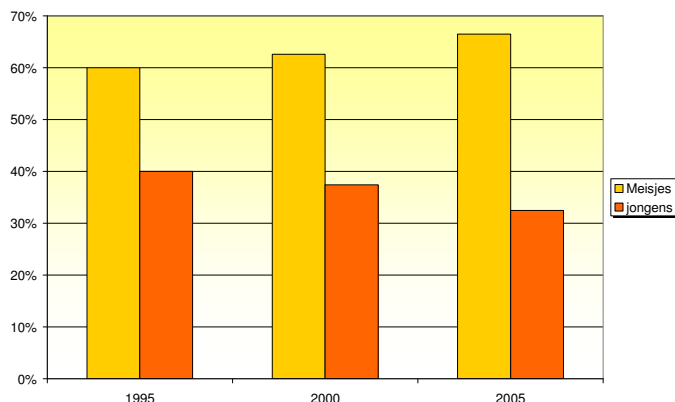
Grafiek 9: aantal begeleiders op het speelplein, evolutie van 1990 tot 2005

In 2005 waren er gemiddeld per begeleider 9 kinderen actief op het speelplein. In 2000 waren dit er nog 8. De gemiddelde streefnorm van de verantwoordelijken zelf is 8,5 kinderen per begeleider.

⁹ deze schatting is een extrapolatie op basis van de ingestuurde antwoorden. De extrapolatie houdt rekening met het feit dat er kleine, middelgrote en grote werkingen zijn. De formule vindt u terug in bijlage.

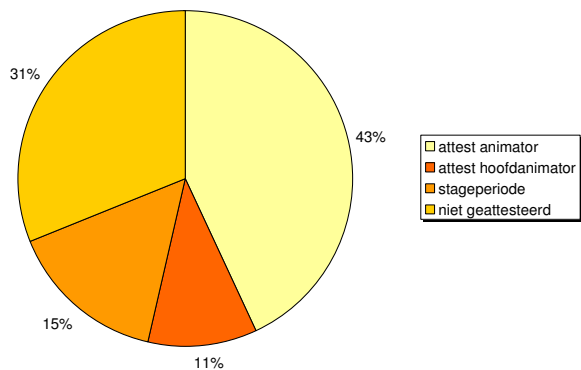
Grafiek 10: verhouding vrouwelijke en mannelijke animatoren op het speelplein

De scheve verhouding tussen vrouwelijke en mannelijke begeleiders zet zich verder. In 1995 bedroeg deze 60% tegenover 40%, in 2000 was dit 63% tegenover 37%. Nu bedraagt de verhouding 66,5% vrouwelijke begeleiders en 32,5% mannelijke.

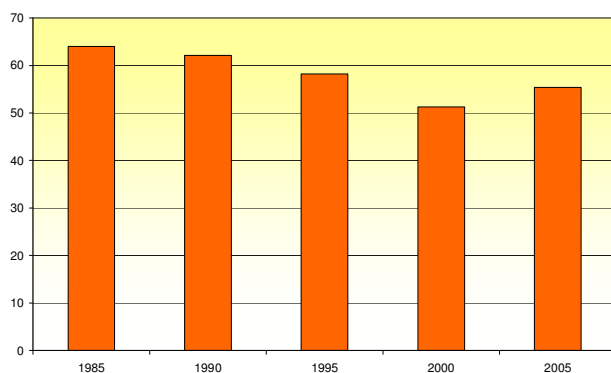
INTERPRETATIE: "Een mogelijke verklaring voor dit onevenwicht is dat jongens zich sterker individueel profileren en meer gericht zijn op de uitbouw van een 'carrière'. Meisjes komen meer in groep, zijn ernstiger met hun studies bezig, gaan 'bewuster' engagements aan en passen daardoor misschien beter in het profiel van een speelpleinbegeleider."

Grafiek 11: geattesteerde begeleiders in de zomer van 2005

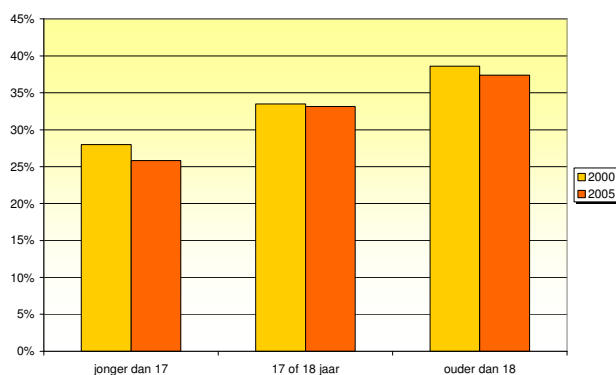
43% van de begeleiders op het speelplein beschikten in de zomer van 2005 over een attest 'animator in het jeugdwerk'. 11% was in het bezit van een attest 'hoofdanimator in het jeugdwerk'. De overige begeleiders beschikten niet over een attest (15% in een stageperiode en 31% niet geattesteerd).

Grafiek 12: geattesteerde begeleiders, evolutie van 1985 tot 2005

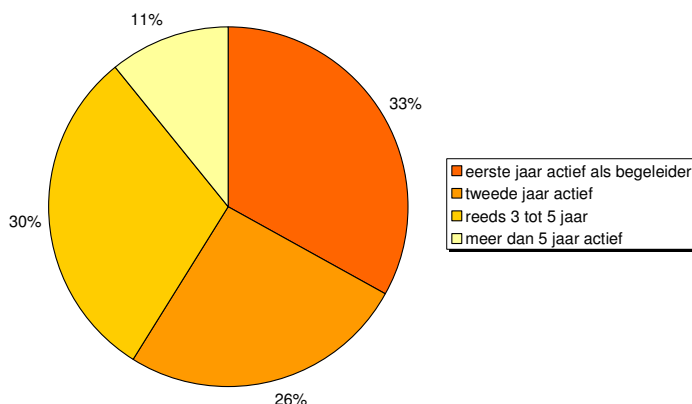
Het aantal geattesteerde begeleiders (attest animator en/of hoofdanimator in het jeugdwerk) neemt opnieuw toe. In 2000 beschikte 51,3% van de begeleiders over een attest. In 2005 is hun aandeel gestegen tot 55,3%.

Grafiek 13: leeftijd van de begeleiders, evolutie van 2000 naar 2005

De grootste groep speelpleinbegeleiders is ouder dan 18 jaar (39% in 2000). 34% van de begeleiders is tussen 17 en 18 jaar en 27% van de begeleiders is jonger dan 17 jaar. De algemene leeftijd van de begeleiders daalt licht in vergelijking met 2000.

Grafiek 14: ervaring van de begeleiders in 2005

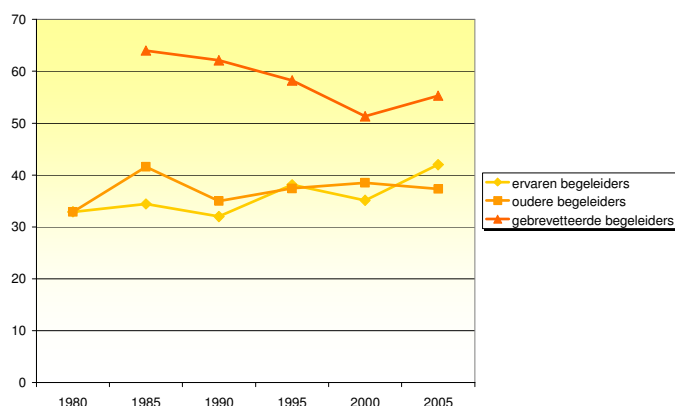
33% van de speelpleinbegeleiders was in de zomer van 2005 voor het eerst actief. Voor 26% van de begeleiders was de zomer van 2005 het tweede jaar speelpleinwerk. 41% van de begeleiders heeft

minimum drie jaar ervaring op het speelplein (30% tussen 3 en 5 jaar, 11% meer dan 5 jaar ervaring).

INTERPRETATIE: "Zowel het totaal aantal begeleiders als ook de 'ervaring' van begeleiders zijn relatieve begrippen. Zo moeten we een onderscheid maken tussen actieve begeleiders (begeleiders die tijdens het jaar één of meerdere momenten actief zijn in de speelploeg) en 'sluimerende engagementen' van begeleiders die nog bij de ploeg horen maar verder een beperkte (of geen) rol meer spelen. Naar ons aanvoelen is de term 'actieve begeleiders' zeer ruim geïnterpreteerd."

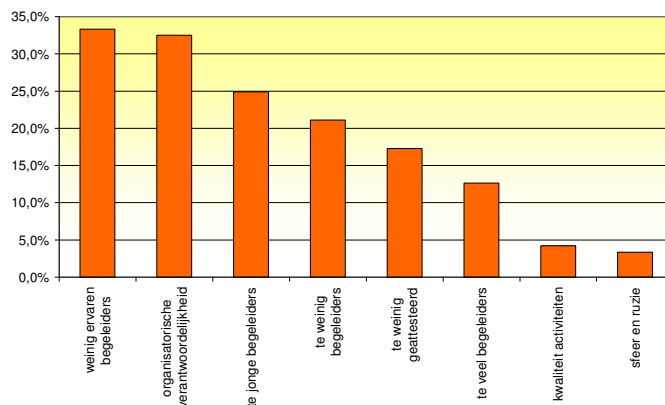
"Misschien zijn er op het speelplein meer begeleiders omdat het gemiddeld engagement korter wordt en er daardoor meer begeleiders nodig zijn voor minder kinderen. Dit is naar ons aanvoelen vooral zo bij jonge begeleiders."

Grafiek 15: evolutie van ervaren (≥ 3 jaar ervaring), geattesteerde (attest animator en/of hoofdanimator) en oudere (> 18 jaar) begeleiders (in %).

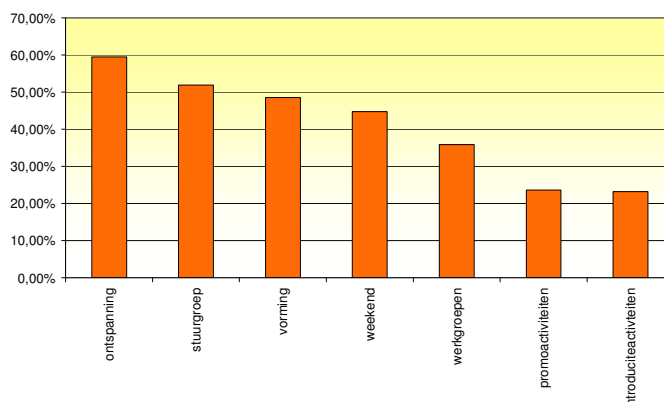
De verhouding ervaren speelploegbegeleider (met 3 of meer jaar ervaring) stijgt spectaculair tot 42%. In 2000 bedroeg dit nog 35%. Deze cijfers vertellen niets over de mate van betrokkenheid en engagement van ervaren begeleiders.

Grafiek 16: knelpunten in het werken met de speelploeg

Speelploegwerkingen ervaren als belangrijkste knelpunten (in volgorde van belangrijkheid): weinig ervaren begeleiders, weinig begeleiders die organisatorische verantwoordelijkheid willen dragen, te jonge en onervaren begeleiders.

Grafiek 17: speelpleinwerkingen met een jaarwerking, concretisering van het soort activiteiten

72% van de speelpleinwerking geven aan te beschikken over een vorm van jaarwerking (uitgebouwde activiteiten voor de begeleiders tijdens het jaar). In 59,4% van de gevallen wordt de jaarwerking geconcretiseerd in ontspanningsactiviteiten, 51,9% beschikt over een stuurgroep (bestuursploeg of denkgroep), 48,5% voorziet interne vorming en 44,7% trekt met de ploeg op speelpleinweekend.

Over de verhouding vrijwilligers ten opzichte van tewerkgestelde begeleiders moeten we noodgedwongen vaag blijven. Inconsequente en onvolledige antwoorden maken deze cijfers onbetrouwbaar. We gaan er echter vanuit dat de toenemende professionalisering van het speelpleinwerk (jeugdwerk in het algemeen) zich gestaag verder zet. Of dit een effect heeft op het statuut van de begeleiders is moeilijk in te schatten.

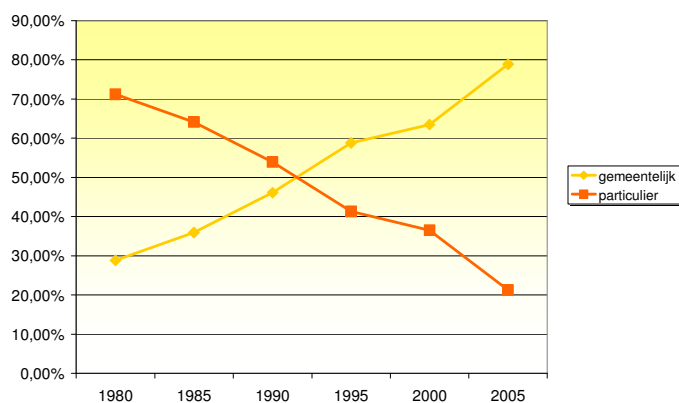
INTERPRETATIE: "Uit ervaring en permanente contacten met het speelpleinwerk kan VDS afleiden dat het aandeel tewerkgestelde begeleiders stagneert of licht stijgt. Deze inschatting is echter op dit moment niet te staven maar wel te verklaren door de toenemende belangstelling en het wettelijk kader voor vrijwilligerswerk. Verder onderzoek hierover dringt zich op."

CONCLUSIE:

Het aantal actieve begeleiders neemt toe. Het profiel van een speelpleinbegeleider blijft in grote lijnen constant door de tijd heen. De statistieken geven volgend beeld van een doorsnee speelpleinbegeleider: jong, vrouwelijk, vaak geattesteerd en met beperkte ervaring. De 'vervrouwelijking' van het speelpleinwerk tekent zich in 2005 nog duidelijker af. Het onevenwicht in de verhouding loopt op tot ¾ meisjes en ¼ jongens. Het aantal speelpleinbegeleiders die beschikken over een attest, stijgt licht.

2.3 ORGANISATOR VAN SPEELPLEINWERK

Grafiek 18: speelpleinwerk naar statuut

Het gemeentelijk initiatief blijft sterk toenemen. In 2005 zijn 78,8% van de speelpleinwerkingen een initiatief van de lokale overheid. In 2000 was dit nog 63,4%. Particulier initiatief neemt bij gevolg neemt sterk af tot 21,2%. In 2000 was dit nog voor 36,5% van de speelpleinwerkingen het geval.

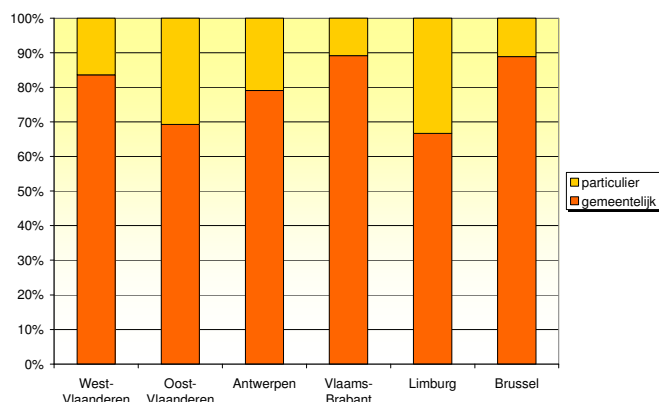
We dienen hier wel te vermelden dat de groep respondenten op vlak van statuut vermoedelijk onevenwichtig verdeeld was. Het aandeel gemeentelijke initiatieven is vermoedelijk groter in de steekproef dan in de ganse populatie speelpleinwerkingen. We weten niet hoe deze verdeling lag bij de vorige edities van de vijfjaarlijkse speelpleinenquête. Deze nuancering doet echter niet af aan de trend dat het speelpleinwerk verder 'vergemeentelijkt' en absoluut een zaak wordt van de lokale overheid.

INTERPRETATIE: "De oorzaak van de verdere 'vergemeentelijking' van het speelpleinwerk ligt mogelijks in de toenemende druk op (particuliere) organisatoren. Toenemende verwachtingen van ouders en lokaal bestuur, wetgeving en regulitis, meer administratieve opvolging en strengere controle, maken dat particuliere werkingen verzuipen. De stap naar de gemeente is in veel gevallen een vraag naar ondersteuning."

"De kloof tussen gemeentelijke en particuliere werkingen is in veel gevallen niet groot meer. Ook particuliere werkingen krijgen extra ondersteuning van de lokale overheid onder vorm van personeelsinzet, financiële middelen, onderhoud en veiligheid van gebouwen en terreinen, verzekering, administratie, ..."

"Binnen de groep 'gemeentelijke speelpleinwerkingen' zijn er onderling grote verschillen. Er is verscheidenheid naar grootte, betrokkenheid en participatie van de begeleiders, vrijheid van besturen, ... In de praktijk liggen gemeentelijke en particuliere werkingen soms zeer dicht bij elkaar naar sfeer, manier van werken, organisatiecultuur, ... Misschien moet er in de toekomst gezocht worden naar een andere opsplitsing, los van statuut of organisatievorm."

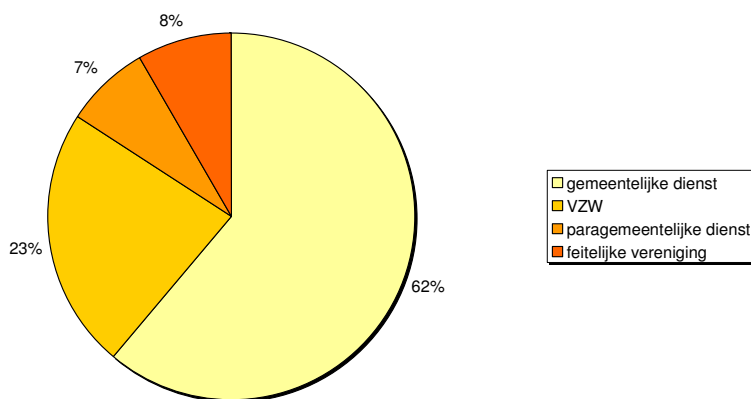
Grafiek 19: speelpleinen naar statuut per provincie en Brussel

Als we de verdeling gemeentelijke en particuliere initiatieven bekijken per provincie en Brussel zien we dat Brussel (88,8% gemeentelijke initiatieven in 2005) en Vlaams-Brabant (89,1% gemeentelijke initiatieven) het gemiddelde sterk naar boven tillen. In Oost-Vlaanderen en Limburg zijn de particuliere initiatieven nog iets sterker vertegenwoordigd met respectievelijk 30,7% en 33,3%.

Gemeentelijke initiatieven worden in hoofdzaak opgezet door de gemeentelijke jeugddienst. Dat is zo in 73,2% van de gevallen. Daarnaast wordt ook een kleiner deel van de gemeentelijke speelpleinwerkingen opgezet door het OCMW (1,7%) of de sportdienst (1,2%).

Grafiek 20: speelpleinwerk naar rechtsvorm

Gemeentelijke speelpleinwerkingen, ingebed in het gemeentelijke apparaat (rechtsvorm gemeentelijke dienst), vormen de grootste groep met 62%. Daarnaast hebben 23% van de speelpleinwerkingen de rechtsvorm vzw, 7% parageenteentelijke dienst en 8% van de speelpleinwerkingen is een feitelijke vereniging.

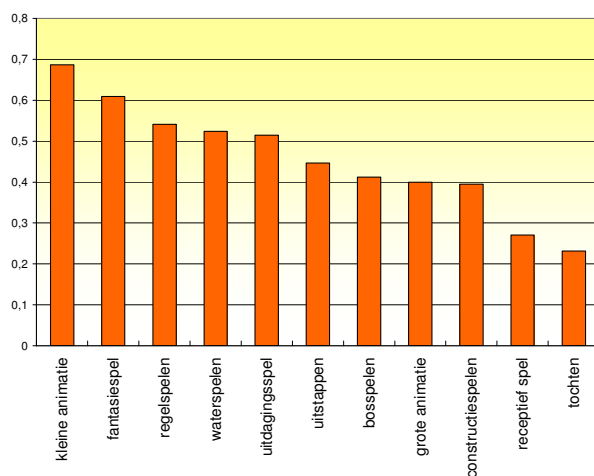
CONCLUSIE:

Speelpleinwerk is in de afgelopen 15 jaar een zaak geworden van de lokale overheid. Deze evolutie tekent zich in 2005 zeer sterk af met 78,8% gemeentelijke werkingen. De gemeente is op alle vlakken (organisatorisch, financieel, beleidsmatig, logistiek en inhoudelijk) de belangrijkste partner geworden in de organisatie van een lokale speelpleinwerking.

2.4. SPEELKANSEN OP HET SPEELPLEIN

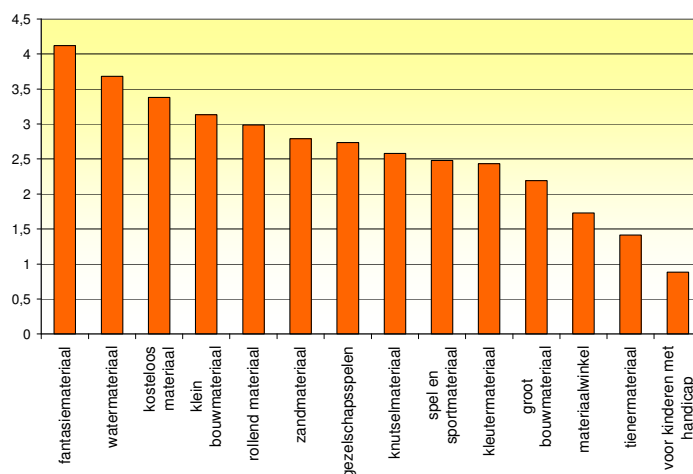
Speelpleinwerk heeft in de eerste plaats een speelfunctie voor kinderen tijdens de vakantie. We maakten aan de hand van het SpeelpleinBasisschema een onderscheid tussen speelkansen vanuit de begeleiding (activiteitenaanbod), vanuit speelmateriaal, vanuit infrastructuur (buiten- en binnenruimte) en het speelsysteem (werkvorm of een geheel van afspraken die de interactie tussen alle speelkansen organiseert). Deze gegevens zijn zeer plaatselijk gebonden. De conclusies dienen hier eerder als 'trends' bekeken te worden.

Grafiek 21: speelkansen vanuit de begeleiding

Het speelpleinwerk geeft aan dat het activiteitenaanbod vanuit de begeleiding gedifferentieerd is. De hoofdmoot van het activiteitenaanbod bestaat uit kleine animatie, fantasiespel, regelspelen, waterspelen en uitdagingspel. Receptief spel en tochten zijn minder populair.

Grafiek 22: speelkansen vanuit speelmateriaal

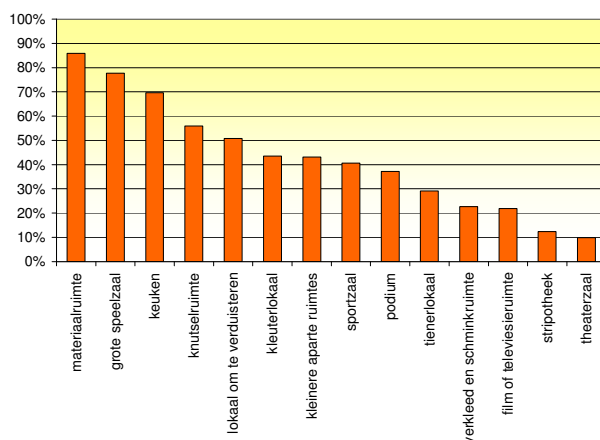

Het materiaal aanbod van het speelpleinwerk is eveneens zeer divers. Toppers zijn (in volgorde): fantasiemateriaal, watermateriaal, kosteloos materiaal, klein bouwmateriaal en zandmateriaal. Tiernmateriaal en materiaal voor kinderen met een handicap scoren minder goed.

INTERPRETATIE: “Een verklaring hiervoor vinden we enerzijds in het feit dat niet elke werking haar deuren opent voor tieners en/of kinderen met een handicap. Anderzijds beschouwen speelpleinwerkingen tienermateriaal en materiaal voor kinderen met een handicap niet als een ‘afzonderlijke’ groep materiaal.”

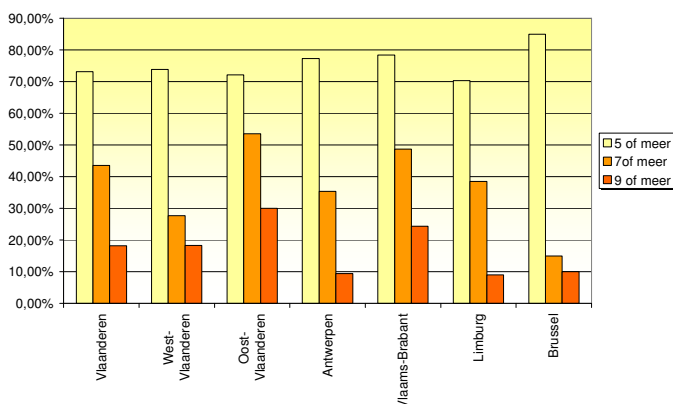
“In het algemeen kunnen we stellen dat speelmateriaal een belangrijke peiler vormt om de speelkansen te diversifiëren.”

Grafiek 23: binnenspeelruimte op het speelplein

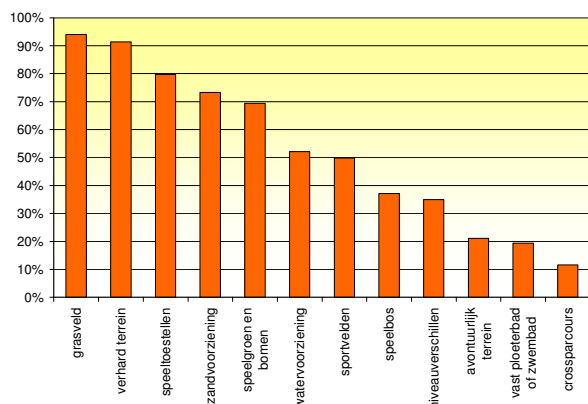
Speelpleinwerkingen beschikken over een divers pallet aan binnenruimte. Materiaalruimte (86%), grote speelzaal (78%), keuken (70%), knutselruimte (56%) en verduisterbare ruimte (51%) zijn het sterkst vertegenwoordigd. Deze cijfers zeggen echter niets over het gebruik van de ruimtes door de kinderen, noch over de kwaliteit van de binneninfrastructuur. We kunnen hier wel uit afleiden dat ook een verscheiden inrichting van de binnenruimte als belangrijk wordt ervaren.

Grafiek 24: avontuurlijke binnenspeelruimte op het speelplein

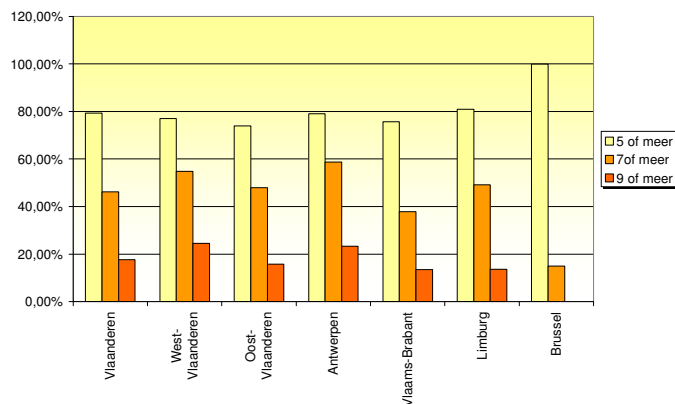
Om een beeld te krijgen op de variatie in de binnenspeelruimte maakten we volgende oefening: bij speelpleinwerkingen met 7 of meer verschillende faciliteiten spreken we over gevarieerde binnenspeelruimte. Vanaf 9 verhoogt de kans op ‘avontuurlijk spelen’ aanzienlijk. 73,1% van de speelpleinwerkingen beschikt over 5 of meer verschillende binnenspeelmogelijkheden. 43,5% beschikken over 7 of meer binnenspeelmogelijkheden en 18,2% over 9 of meer. Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant scoren hoog op vlak van variatie in binnenruimte. Brussel scoort opvallend laag.

Grafiek 25: buiten(speel)ruimte op het speelplein

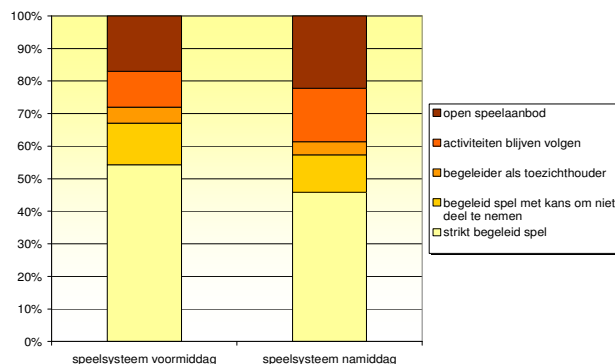
De buiten(speel)ruimte van een speelpleinwerking is heel divers. Grasveld (94%), verhard terrein (91%), één of meerdere speeltoestellen (80%), zandvoorzieningen (73%) en speelgroen en bomen (69%) zijn het sterkst vertegenwoordigd. Deze cijfers zeggen echter niets over hoeveelheid, inplanting en bespeelbaarheid van de buitenruimte.

Grafiek 26: avontuurlijke buiten(speel)ruimte op het speelplein

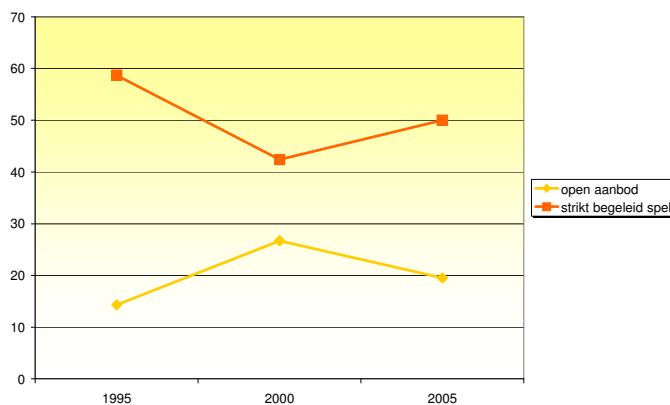
We maakten dezelfde oefening voor de buitenspeelruimte: bij speelpleinwerkingen met 7 of meer verschillende faciliteiten spreken we over gevarieerde buitenspeelruimte. Vanaf 9 verhoogt de kans op 'avontuurlijk spelen' aanzienlijk. 79,4% van de speelpleinwerkingen beschikt over 5 of meer verschillende elementen in de buitenspeelruimte. In 46,2% van de gevallen is dit 7 of meer en op 17,7% van het totaal beschikt over 9 of meer verschillende buitenspelvoorzieningen. Opvallend zijn de lage scores van Brussel en Vlaams-Brabant. Speelpleinwerkingen in Brussel en Vlaams-Brabant zitten voornamelijk gehuisvest in scholen.

Grafiek 27: speelsysteem opgesplitst naar voor- en namiddag

Op vlak van werkvorm of speelsysteem merken we een duidelijk onderscheid tussen de voor- en de namiddag. In de namiddag wordt in 22% van de gevallen een open speelaanbod voorzien. In de voormiddag is dit slechts 17%. Het strikt begeleid aanbod ligt in de voormiddag (54%) aanzienlijk hoger dan in de namiddag (46%).

Grafiek 28: open aanbod en strikt begeleid spel, evolutie van 1995 tot 2005

In de evolutie van het open speelaanbod en het strikt begeleid spel merken we een toename van deze laatste. In 2000 was dit nog 42,4%, in 2005 bedraagt dit 50%. Het open aanbod neemt exponentieel af tegenover 2000, van 26,7% naar 19,5% in 2005. Deze cijfers moeten enigszins genuanceerd worden vermits speelpleinwerkingen in de praktijk niet altijd dezelfde invulling geven aan de termen open aanbod en strikt begeleid spel.

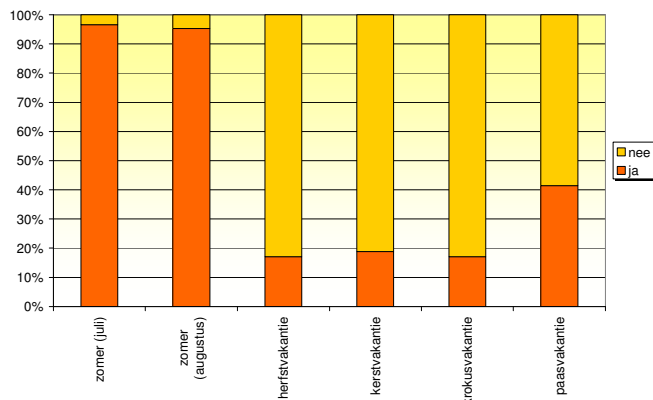
Interpretatie: "De daling van 'open speelaanbod' kan mogelijk verklaard worden door de 'vergemeentelijking' van het speelpleinwerk. Niet zozeer de visie van de lokale overheid (gemeentelijke jeugddiensten en medewerkers) op spelen stelt een probleem, zij ervaren 'spelen' en een 'leuke vakantie' immers als belangrijkste aandachtspunten voor de toekomst en zien speelvisie en speelsysteem als een belangrijke uitdaging. We vermoeden dat organisatorische druk, tijdsgebrek, overbevraging en onderbemanning van de lokale jeugddiensten aan de basis kunnen liggen van de daling van het 'open speelaanbod'. Een strikt begeleid aanbod aanbieden kan organisatorisch vlotter, brengt minder 'problemen' met zich mee en vraagt vooral minder tijd van de organisator zelf. Dit zijn echter interpretaties en berusten niet op cijfers. VDS denkt dat de visie op spelen en de organisatievorm meer op elkaar moeten worden afgestemd."

CONCLUSIE:

Speelpleinwerk blijft de speelfunctie als belangrijkste functie zien. Het speelpleinwerk werkt aan optimale speelkansen vanuit de begeleiding, speelmateriaal en speelruimte. Een illustratie daarvan is de toenemende belangstelling voor fantasi spel en fantasiemateriaal. Anderzijds merken we een opvallende terugval van het 'open speelaanbod' ten opzichte van strikt begeleide activiteiten (al dan niet in vaste leeftijdsgroepen). We hebben daarbij sterke vermoedens dat niet de 'visie op spelen' aan de basis liggen van deze terugval maar eerder praktische en organisatorische weerstanden bij de organisatoren van speelpleinwerk.

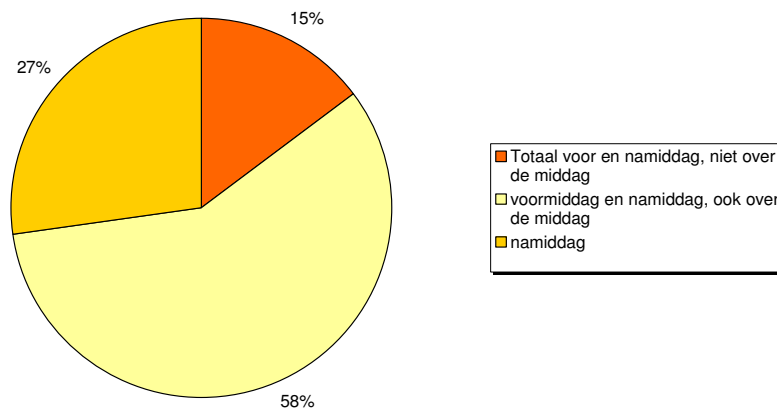
2.5. WERKINGSPERIODE VAN HET SPEELPLEINWERK

Grafiek 29: actieve vakantieperiodes van het speelpleinwerk in 2005

Speelpleinwerk heeft haar belangrijkste werkingsperiode in de zomervakantie. 96,5% van de speelpleinwerkingen open haar deuren in de maand juli en 95,3% in de maand augustus. Ook de paasvakantie is een belangrijke actieperiode geworden (41,4% van de speelpleinwerkingen) en in mindere mate ook de kerstvakantie (18,8%), krokusvakantie (17%) en herfstvakantie (17%).

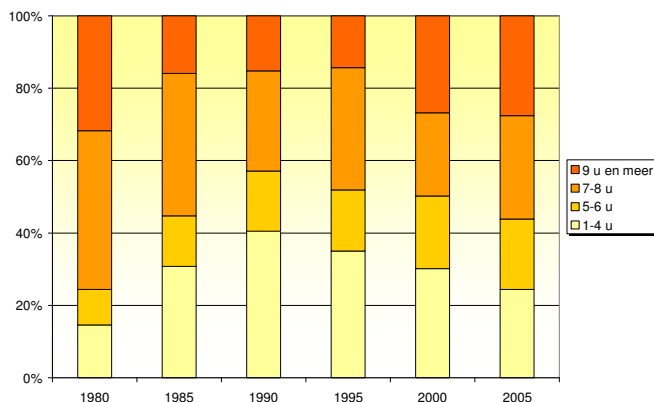
Grafiek 30: speelpleinwerking naar dagdelen

58% van de speelpleinwerkingen is open in de voor- en namiddag, inclusief de middag. Nog eens 15% van de werkingen is open in de voor- en namiddag exclusief de middag. 27% van de werkingen is enkel in de namiddag open.

Een speelpleinwerking was in de zomer van 2005 gemiddeld 32 dagen open. Voor het ganse werkjaar (begin september 2004 tot en met de zomer van 2005) is het gemiddelde 36 actieve dagen. Een gemiddelde speelpleinwerking is 7 uren per dag open.

Grafiek 31: openingsuren (per dag) van het speelpleinwerk, evolutie van 1980 tot 2005

In 2005 was 27,6% van de speelpleinwerkingen 9 of meer uren per dag open. Dit is een lichte stijging ten opzichte van de 26,8% in 2000. Een significante stijging is er bij speelpleinen die 7 tot 8 uren open zijn per dag. Hun aandeel bedroeg in 2000 nog 22,9% en stijgt in 2005 tot 28,5%. Deze stijgingen gaan hoofdzakelijk ten koste van werkingen die 1 tot 4 uren open zijn. In 2000 vertegenwoordigde deze groep nog 30,2% van het speelpleinwerk, in 2005 is dit nog slechts 24,4%.

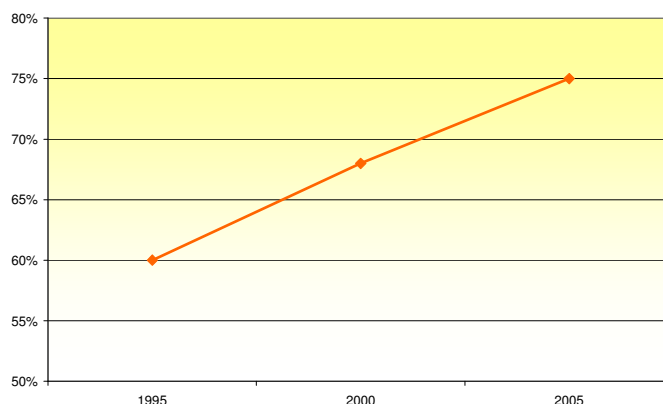
INTERPRETATIE: "Door de stijgende opvangdruk zijn speelpleinwerkingen langer (uren per dag) en meer (andere vakanties) open."

CONCLUSIE:

Het speelpleinwerk heeft haar belangrijkste actieperiode in de zomervakantie, al komt de paasvakantie als actieperiode steeds meer voor. Het speelpleinwerk anno 2005 heeft gemiddeld per dag langere openingsuren.

2.6. PROFILERING EN TOEKOMST VAN HET SPEELPLEINWERK

Grafiek 32: speelpleinwerkingen die opvang voorzien (voor de werking, na de werking of onder de middag), evolutie van 1995 tot 2005

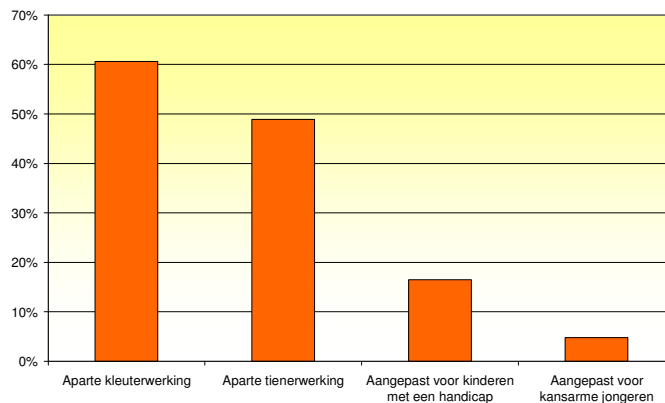
De opvangfunctie van het speelpleinwerk blijft sterk toenemen. In 2005 voorzagt 75% van de speelpleinwerkingen één of meerdere opvangmomenten per dag (voor, na of onder de middag). In 2000 was dit nog beperkt tot 68%. Van de groep speelpleinwerkingen die opvang voorziet, zijn er 93,3% die opvang *voor* de werking organiseren, 92,1% die opvang organiseren *na* de werking en 45,5% die opvang organiseren *onder de middag*.

34,6% van de speelpleinwerkingen die opvang voorzien werken daarvoor samen met andere initiatieven. De samenwerking gebeurt in hoofdzaak met Initiatieven Buitenschoolse Opvang of IBO's (59,6%), de lokale overheid (20,9%) en andere (17,7%), ondermeer de sportdienst, grabbelpas en PWA). 17% van de werkingen die actief opvang voorzien doen dit op een andere locatie.

Naar schatting 33% van het totale speelpleinpubliek maakt gebruik van de opvangfunctie van het speelpleinwerk. Dit cijfer dient met de nodige omzichtigheid behandeld te worden.

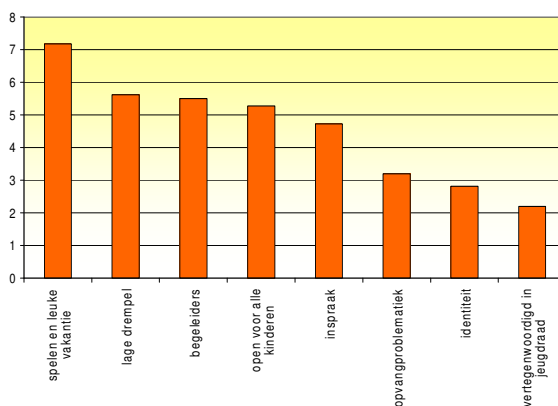
*INTERPRETATIE: "Een speelpleinwerking vervult een **opvangfunctie** (net zoals de school tijdens de schooldagen of de jeugdbeweging op zondag). De vraag naar opvang groeit en speelpleinwerkingen spelen daar op in. Waarschijnlijk liggen verwachtingen van ouders (sociaal-economische factoren) en/of de lokale overheid (dienstverlening aan de bevolking) aan de basis van de groeiende opvangcijfers. De eerste bestaansreden van het speelpleinwerk blijft uiteraard de speelfunctie, maar het speelpleinwerk is ook niet blind voor de opvangrealiteit (stijgend aantal speelpleinwerkingen die in opvang voorzien). En daar zit een logica in, want het speelpleinwerk is open tijdens de vakantie (wanneer ouders werken) en het voorziet een speelaanbod onder deskundige begeleiding, wat tegemoet komt aan de kwalitatieve eisen die ouders stellen aan kinderopvang. Anderzijds is het speelpleinwerk in de eerste plaats jeugdwerk. Daarbij draait alles, zoals het jeugdwerk betaamt, om het proces, de betrokkenheid en de dynamiek. Een **opvanggarantie**, waarbij we bvb. denken aan uren van 7u tot 19u en 5 dagen op 5, kan het speelpleinwerk (jeugdwerk in het algemeen) niet garanderen zonder afbreuk te doen aan de speelfunctie."*

Grafiek 33: speelpleinwerk en haar afstemming op kleuters, tieners, kinderen met een handicap en kansarme kinderen en jongeren

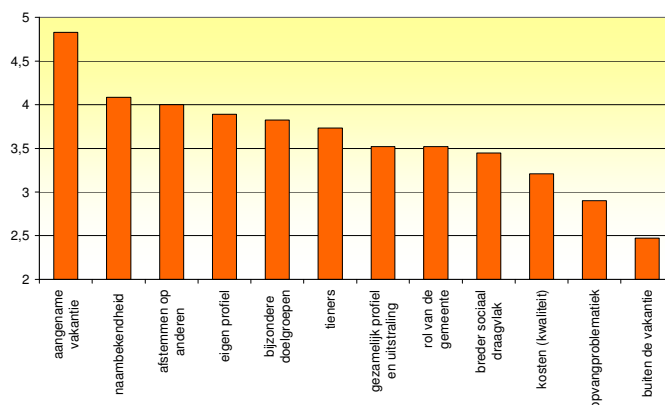
61% van de speelpleinwerkingen geeft aan te beschikken over een aparte (aangepaste) kleuterwerking. 49% beschikt over een tienerwerking, 16% stemt de werking af op kinderen met een handicap en 5% stemt haar werking ook af op kinderen en jongeren uit een kansarm milieu. Deze cijfers zijn gebaseerd op een beoordeling van de werkingen zelf en zeggen niets over kwaliteit.

Grafiek 34: profiel van het speelpleinwerk

Bij de vraag om zichzelf te profileren halen speelpleinwerkingen volgende profielkenmerken aan (in volgorde van belangrijkheid): kinderen een leuke vakantie bezorgen, een lage financiële drempel, werken met jongeren (begeleiders), open voor alle kinderen, inspraak voor de ploeg, opvangfunctie, een uitgesproken eigen identiteit en vertegenwoordiging in de jeugdraad.

Grafiek 35: profilering van het speelpleinwerk, aandachtspunten voor de toekomst

Ook voor de toekomst haalt het speelpleinwerk het 'bieden van een leuke vakantie' aan als belangrijkste profielkenmerk. Daarnaast wil het speelpleinwerk werk maken van (in volgorde van belangrijkheid): naambekendheid, afstemmen op andere speel- en vrijetijdsinitiatieven, een sterker eigen profiel, toegankelijkheid voor bijzondere doelgroepen en tieners. Speelpleinwerk buiten de vakantieperiodes wordt door het speelpleinwerk als minder belangrijk ervaren.

CONCLUSIE:

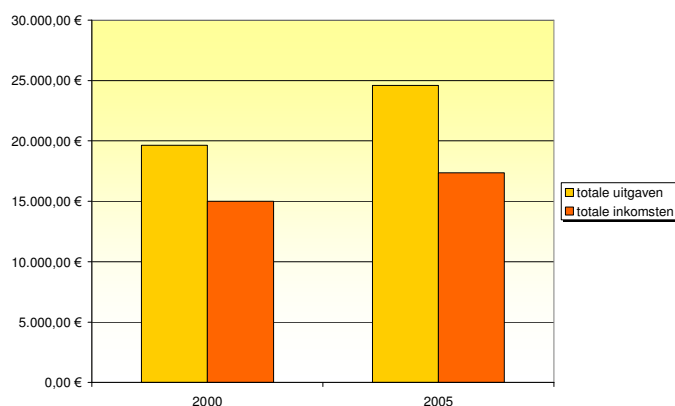
Speelpleinwerk heeft een duidelijke 'opvangfunctie' en erkent deze ook. De extra inspanningen voor de uitbouw van eigen opvangmogelijkheden stijgen, maar tegelijkertijd zien we speelpleinwerkingen ook meer samenwerken met andere initiatieven. Hedendaagse speelpleinwerkingen opereren in het steeds groter wordend spanningsveld tussen opvang (maatschappelijke nood) en speelfunctie (jeugdwerk). Het speelpleinwerk blijft zichzelf daarbinnen toch duidelijk profileren als jeugdwerkinitiatief met als doel: kinderen een aangename vakantie bezorgen door spelen. Het speelpleinwerk erkent wel de 'opvangfunctie' maar kan niet instaan voor een 'opvanggarantie'.

In toenemende mate hebben speelpleinwerkingen aandacht voor specifieke doelgroepen. Een aparte (en uitgebouwde) kleuter- en/of tienerwerkingen behoren meer en meer tot de eigenheid van het speelpleinwerk. Speelpleinwerk ziet ook kinderen met een handicap duidelijk als speelpleinpubliek.

2.7. SPEELPLEINWERK FINANCIËEL

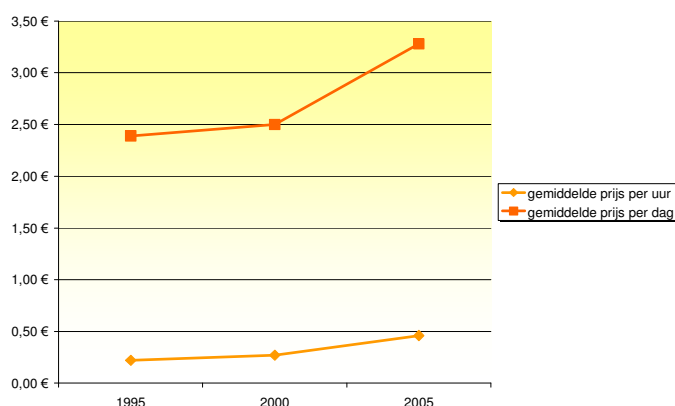
De gemiddelde uitgaven van de 118 werkingen die op deze vraag antwoordden, bedragen 24.593,37 Euro. Daartegenover staat, volgens de 123 speelpleinwerkingen die op deze vraag antwoordden, een gemiddeld inkomen van 17.371,06 Euro. Zoals reeds eerder werd aangehaald moeten we voorzichtig zijn met de interpretatie van de financiële gegevens. Veel speelpleinwerkingen hadden de boeken van 2005 nog niet gesloten op het moment dat de enquête werd ingevuld. Veel speelpleinverantwoordelijken hebben daarenboven geen of weinig inzage in de afrekening, omdat deze door anderen wordt opgemaakt. Daar waar gemeenten initiatiefnemers zijn is het vaak moeilijk om het kostenplaatje nauwkeurig te achterhalen, vermits de kosten vaak gespreid worden over verschillende posten van de begroting en de afrekening van de gemeente. En er blijft uiteraard het taboe rusten op 'open financieel beleid'.

Grafiek 36: gemiddelde inkomsten en uitgaven, evolutie van 2000 tot 2005

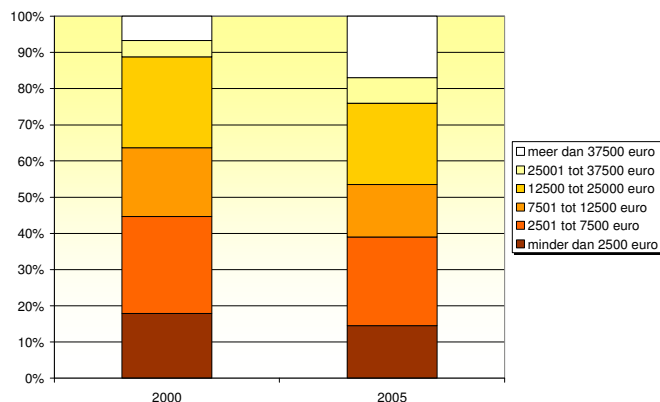
Als we deze cijfers vergelijken met die van 2000 zien we voor de inkomsten een stijging van 15,8% (14.999,76 Euro in 2000) en voor de uitgaven een stijging van 25,1% (19.656,57 Euro in 2000).

Grafiek 37: kostprijs per uur en per dag, evolutie van 1995 tot 2005

Op basis van de 208 correct ingevulde antwoorden op deze vraag kunnen we afleiden dat kinderen per uur spelen op het speelplein gemiddeld 0,46 Euro betalen. Dit is gemiddeld 3,28 Euro per dag. In vergelijking met 2000 is dit een stijging van 0,19 Euro per uur en 0,78 Euro per dag. De prijs die ouders betalen om hun kinderen op het speelplein te laten spelen, neemt toe. De supplementaire kost voor warme maaltijden bedraagt gemiddeld 2,23 Euro.

Grafiek 38: financiële ondersteuning door de lokale overheid in 2005

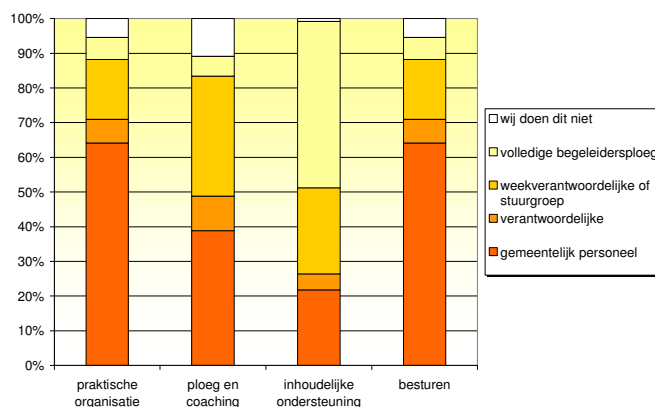
De financiële ondersteuning door de lokale overheid in de organisatie van speelpleinwerk stijgt. Ruim 40% van de speelpleinwerkingen krijgt een financiële ondersteuning van 12.500,00 Euro of meer. De speelpleinwerkingen die een ondersteuning van meer dan 37.500,00 Euro ontvangen van de gemeente bedraagt 16%. In 2000 was dit slechts 7%.

CONCLUSIE:

Het is moeilijk om correcte conclusies te trekken uit de algemene financiële gegevens van het speelpleinwerk. We kunnen enkel in grote lijnen vaststellen dat speelpleinwerk organiseren steeds meer met grotere geldstromen gepaard gaat. Zowel de inkomsten als ook de uitgaven en de deelnemersprijs van een gemiddelde speelpleinwerking stijgen. De financiële inbreng van de gemeente of stad stijgt aanzienlijk: ook hier speelt de lokale overheid een cruciale rol. De inbreng van de gemeente is niet meer weg te denken wat o.a. ook al bleek uit de organisatievorm (gemeentelijke versus particuliere werkingen).

2.8. ORGANISATORISCHE ONDERBOUW

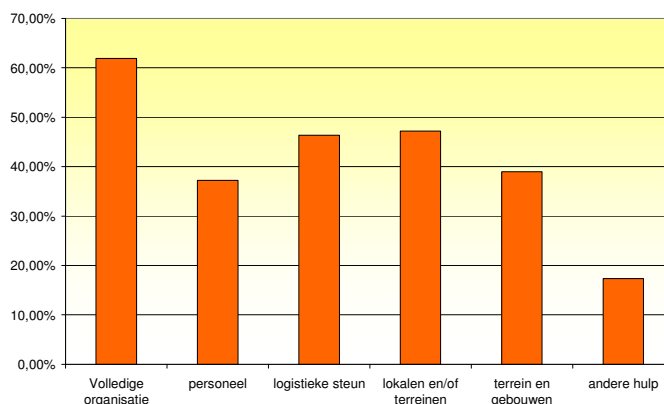
Grafiek 39: taakverdeling 2005

- **Praktische organisatie:** inschrijvingen, verzekering, onderhoud, risicoanalyse speeltoestellen, busvervoer, briefwisseling, verslagen, contacten met andere diensten, boekhouding, folder, ...
- **Ploeg en coaching:** rekruteren, coaching, vorming, stagebegeleiding (animator en hoofdanimator), ontspanningsactiviteiten, evaluatie, weekend organiseren, ...
- **Inhoudelijk:** programma samenstellen, voorbereiding van het aanbod, ploegen verdelen, inhoudelijke evaluatie van de werking, ...
- **Besturen:** jaarplanning opmaken, uitstappen bepalen, begroting opmaken, zoeken naar financiële middelen, overleg met burgemeester en schepenen, ...

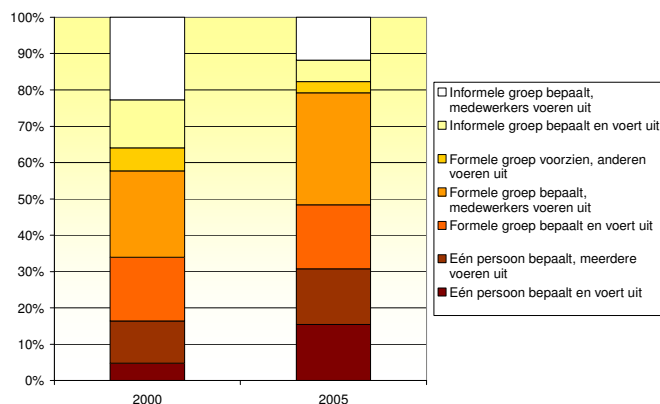
De inbreng van de gemeente (jeugddienst en/of andere diensten) is groot. Zo merken we een grote inbreng van gemeentelijk personeel (gemiddeld 64%) in de praktische organisatie en het besturen van speelpleinwerk. De inbreng van de speelpleinploegen zelf is het grootst bij inhoudelijke taken (gemiddeld 48%). Opvallend is eveneens de grote verantwoordelijkheid die weekverantwoordelijken of leden van de stuurgroep dragen in het geheel. Zij staan in voor gemiddeld 35% van de ploeg coaching.

Grafiek 40: andere ondersteuning door de gemeente

Ook bovenstaande tabel is een illustratie van de grote participatie van de lokale overheid aan het uitbouwen van speelpleinwerk. Naast financiële ondersteuning kunnen 61,9% van de speelpleinwerkingen rekenen op de lokale overheid voor de volledige organisatie van hun speelpleinwerking. In 37,2% van de gevallen ondersteunt de lokale overheid het speelpleinwerk door het ter beschikking stellen van gemeentelijk personeel. Verder zijn logistieke ondersteuning (46,3%), lokalen en/of terreinen ter beschikking stellen (47,1%) en onderhoud van terrein en gebouwen (38,9%) andere manieren van gemeentelijke ondersteuning.

Grafiek 41: speelpleinwerk naar beleidstype, evolutie van 2000 naar 2005

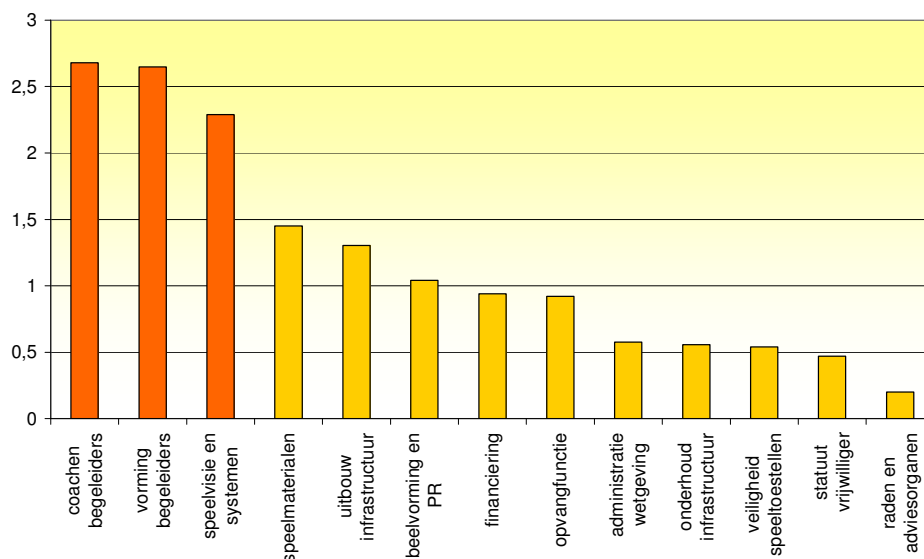

15,3% van de speelpleinwerkingen wordt bestuurd door één persoon (die het beleid bepaalt en uitvoert). Dit is een forse stijging ten opzichte van 2000 (4,8%). Besturen door middel van een formele groep is het sterkst vertegenwoordigd met 30,7% (slechts 23,8 in 2000). Deze evolutie gaat vooral ten koste van het besturen via een informele groep.

INTERPRETATIE: "De grote inbreng van de gemeente (lees jeugddienst) is opvallend in de taakverdeling, maar weegt ook door op de organisatiestructuur en het beleidstype van een speelpleinwerking. De opvallende stijging in de 'eenmansbesturen' is waarschijnlijk enkel toe te schrijven aan de toenemende 'vergemeentelijking' van het speelpleinwerk."

"We vermoeden dat organisatorische druk, tijdsgebrek, overbevraging en onderbemanning van de lokale jeugddiensten aan de basis kunnen liggen van deze trendbreuk in beleidstype. Een strakke, gesloten organisatie, zonder veel inspraak, druist in tegen een gezonde jeugdwerkvisie maar zorgt op korte termijn voor een vlotte organisatie zonder veel moeilijkheden. Op lange termijn heeft dit nefaste gevolgen voor de betrokkenheid, continuïteit, sfeer en uiteindelijk ook de kwaliteit van het speelpleinwerk. We stellen vast dat 'organisatoren van speelpleinwerk' (waarvan bijna 4/5 gemeentelijk) het belang van een hoog 'jeugdwerkgehalte' nochtans niet ontkennen. Zij zien coaching, vorming en begeleiding van de ploeg als belangrijkste aandachtspunten voor de toekomst."

Grafiek 42: belangrijke aandachtspunten voor de toekomst

Het speelpleinwerk geeft coachen, ondersteunen en vormen van begeleiders aan als belangrijkste aandachtspunten voor de toekomst. Daarnaast ziet het speelpleinwerk ook een uitdaging in het nadenken over spelen, speelvisie en speelsystemen.

CONCLUSIE:

De lokale overheid neemt een groot deel van de praktische, organisatorische, ondersteunende, inhoudelijke en ook bestuurstaken op zich. De gemeente of stad staat meer en meer in voor de volledige organisatie van het speelpleinwerk.

We stellen een opvallende trendbreuk vast in het beleidstype van speelpleinwerk. De eenmansbesturen nemen aanzienlijk in aantal toe ten koste van besturen via informele groepen. Speelpleinwerk wordt 'formeler en zakelijker' bestuurd in vergelijking met de afgelopen decennia.

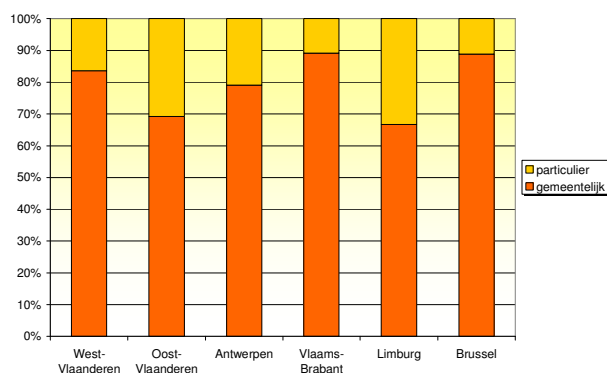
Het speelpleinwerk ziet werken aan de speelpleinploeg (coaching, ondersteuning en vorming) als belangrijk aandachtspunt voor de toekomst. Ook het nadenken over en werken aan speelvisie en speelsysteem beschouwt het speelpleinwerk als een belangrijke uitdaging.

3. BIJLAGEN

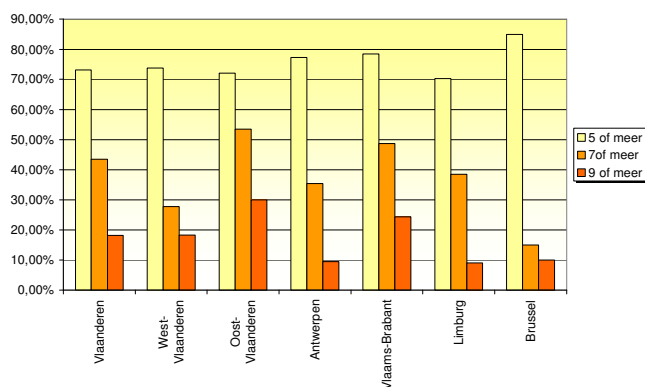
BIJLAGE 1:

In deze bijlage worden enkele gegevens uitgesplitst over de verschillende Vlaamse provincies en Brussel. Dit geeft regionale en provinciale speelpleinverantwoordelijken en VDS-steunpunten de kans een gericht beeld te ontwikkelen over hun regio. Niets belet de lezer om door deze bijlage te gaan en naar andere eigen interpretaties te zoeken.

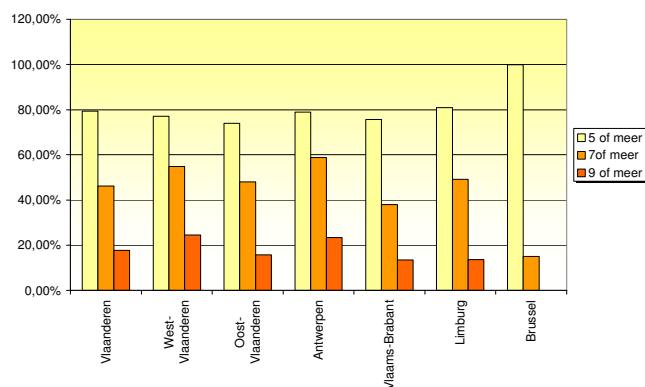
Grafiek 19: speelpleinen naar statuut per provincie en Brussel

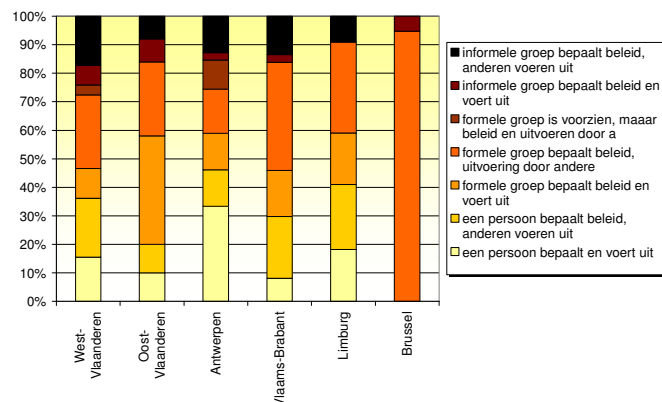
Grafiek 24: avontuurlijke binnenspeelruimte op het speelplein

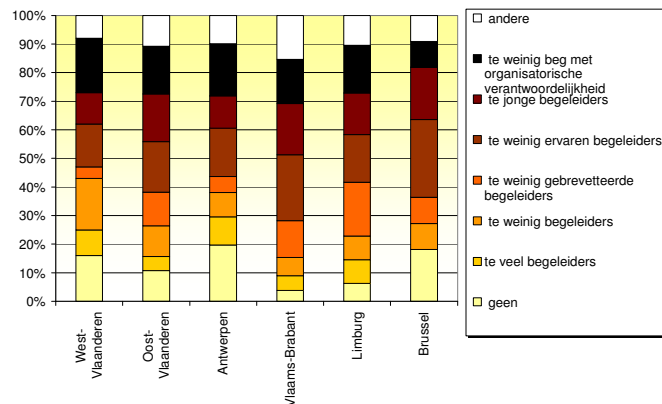
Grafiek 26: avontuurlijke buiten(speel)ruimte op het speelplein

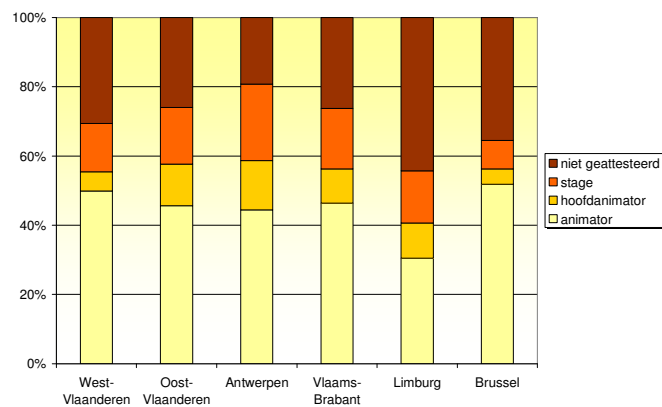
Grafiek 43: speelpleinwerk naar beleidstype, per regio

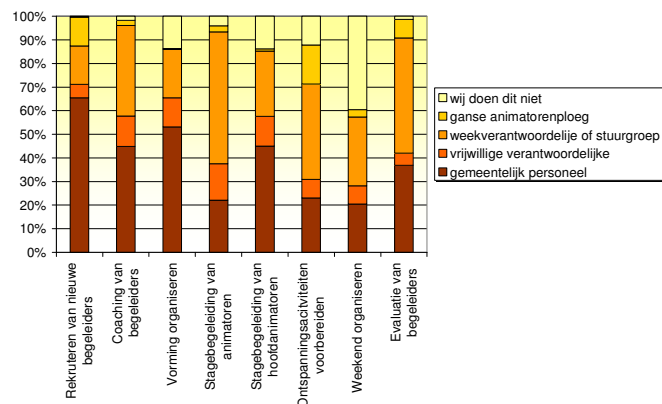
Grafiek 44: knelpunten in het werken met de speelpleinploeg, per regio

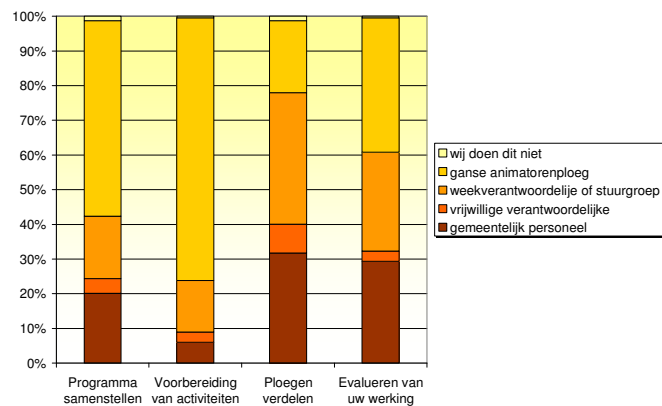
Grafiek 45: geattesteerde begeleiders in de zomer van 2005, per regio

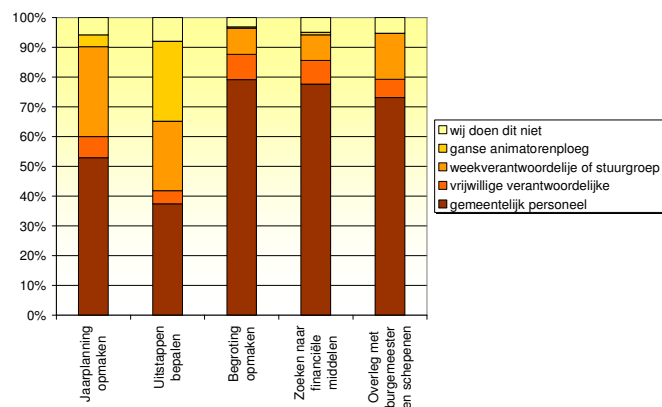
Grafiek 46: taakverdeling, opsplitsing coachen en ondersteunen van de ploeg

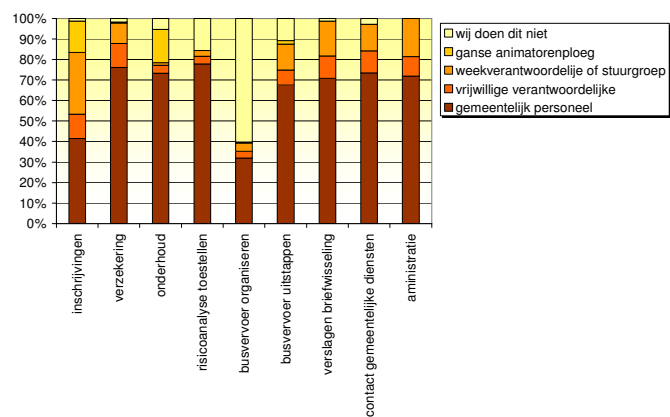
Grafiek 47: taakverdeling, opsplitsing inhoudelijke taken

Grafiek 48: taakverdeling, opsplitsing besturen

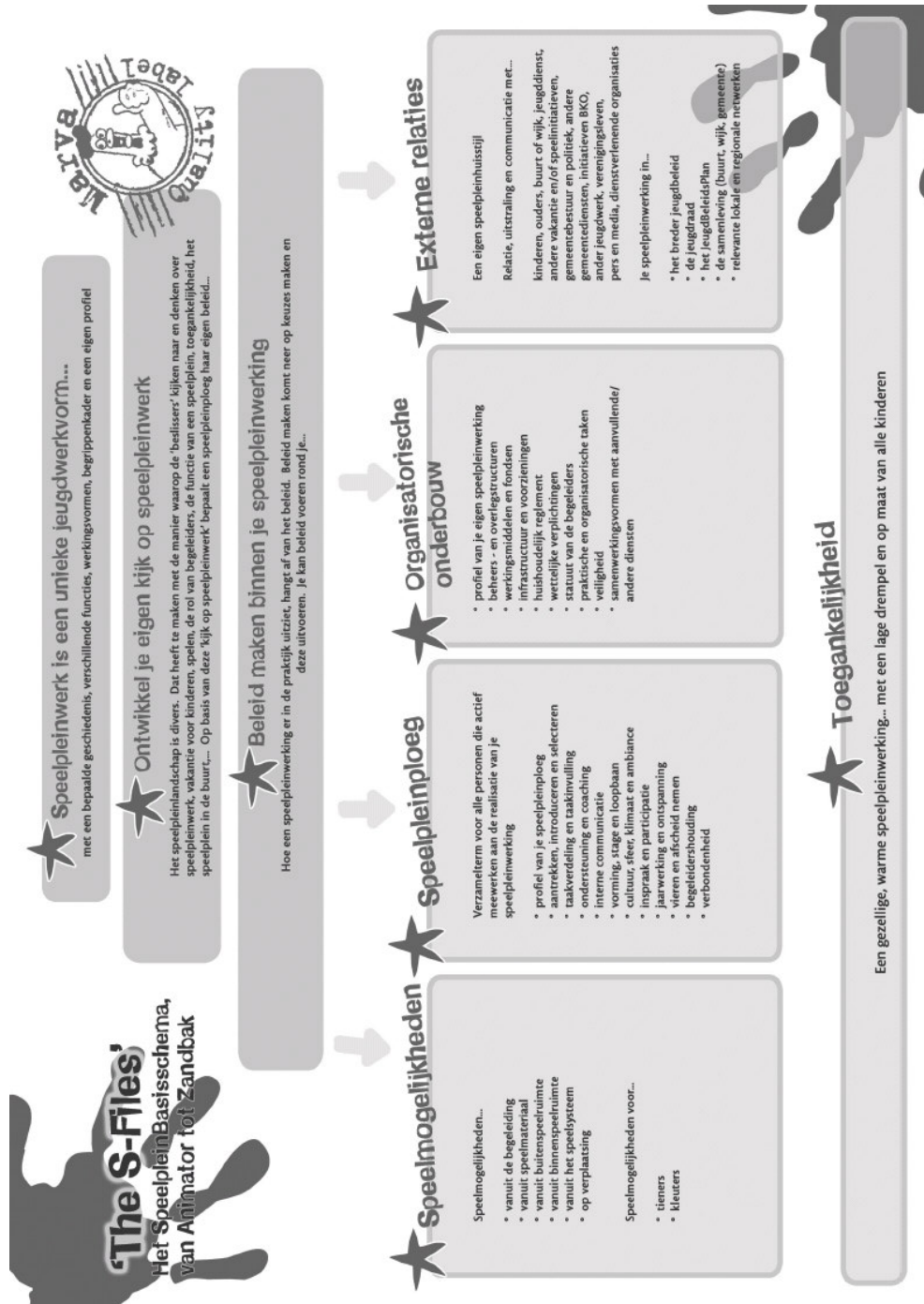

Grafiek 49: taakverdeling, opsplitsing praktische- en organisatorische taken

BIJLAGE 2:

Het SpeelpleinBasisschema:

BIJLAGE 3:

Aanbevelingen voor het speelpleinwerk, anno 2005
(VDS persvoorstelling dinsdag 20 juli 2006 in Gent)

DALEND KINDERAANTAL GEEN REDEN TOT PANIEK

Het lager aantal kinderen is opmerkelijk, maar nog geen reden tot paniek: als je dagelijks 37.000 kinderen (in totaal 140.000) bereikt, kun je blijven spreken van een zeer breed bereik. Bovendien liggen er veel redenen (die niet allemaal negatief zijn) aan de grondslag: lichte daling van de doelgroep, toenemend vrijetijdsaanbod, meer opvangmogelijkheden, te voorzichtige profilering, ... Als het speelpleinwerk zich toespitst op een kwalitatief aanbod, kan het zich ook zo profileren: het unieke 'verkoopsargument' voor het speelplein is *'dat het er leuk is voor kinderen die nog écht en ongestoord willen spelen'*. Het stabiele aantal dagen dat een kind naar het speelplein komt (12 dagen in 2000 en 2005), geeft mogelijks aan dat kinderen die naar het speelplein komen, ook tevreden zijn. VDS wil naast dit kwantitatieve luik zeker ook het *kwalitatief aspect onderzoeken*.

DE TAAK VAN HET GEMEENTEBESTUUR

Het speelpleinwerk evolueert verder naar een gemeentelijke jeugdwerkvorm. Dit blijkt vooral uit de organisatievorm, het financiële luik en de organisatorische onderbouw en heeft consequenties:

- Het speelpleinwerk moet blijven waken over haar *lokaal maatschappelijk belang*. Ze moet een divers en breed publiek kunnen blijven aanspreken. Voor kinderen blijft ze de speelfunctie waar maken. Door in te gaan op de opvangfunctie, komt ze tegemoet aan een maatschappelijke nood.
- Een speelpleinwerking is een *professionele organisatie* geworden: er is ondersteuning van beroepskrachten, de gemeente zorgt voor de infrastructuur, de financiële middelen komen in eerste instantie van de gemeente (ook voor particuliere werkingen).
- De organisatievorm van een speelpleinwerking (gemeentelijk - particulier) doet er niet toe, zolang het *jeugdwerkgehalte* maar *groot genoeg* blijft: inspraak en betrokkenheid, continuïteit, sfeer, coaching en vorming van de begeleidingsploeg, ... Dit betekent dat ook gemeentebesturen moeten leren omgaan met vrijwilligers: hen naar waarde schatten, voldoende vrijheid inbouwen, wegwerken van administratieve beslommingen, ... Daarmee slaat de gemeente ook twee vliegen in één klap: naast een bezielde speelpleinwerking ontstaat ook een 'aanbod' voor de begeleiding, voor jongeren dus.

SPELEN OP NUMMER 1

In alle vragen over de toekomst van het speelpleinwerk zet de sector zelf terecht de speelfunctie voorop. Opmerkelijk is dan wel dat het 'open speelaanbod', wat kinderen de speelfunctie ten volle laat beleven, toch daalt. Blijft er te weinig tijd over om naast het organiseren ook voldoende aandacht te geven aan het speelsysteem? Is dit een gevolg van de verzakelijking? Buigt het speelplein te zwaar voor de opvangfunctie? Is de externe druk te groot om de speelpleinwerking netjes en 'afgeborsteld' te presenteren?

VDS denkt dat *de visie op spelen* en de *organisatievorm* meer op elkaar moeten worden afgestemd. Het speelpleinwerk heeft een opdracht om in eerste instantie de kaart te trekken van kinderen en hun recht op spelen: ondanks alle 'overlast' blijkt er toch een enorm *maatschappelijk draagvlak* te bestaan voor *'het spelende kind'*. Speelpleinwerk moet zich ook als dusdanig (verder) profileren.

BIJLAGE 4:

De enquête zoals ze werd verstuurd naar 504 speelpleinwerkingen in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

ORGANISATOR

Deel 1

ORGANISATOR

Je naam en functie (persoon die de enquête invult): _____

Naam van de organisatie: _____

Sekretariaat of maatschappelijke ziele van de organisatie: _____

Straat: _____ Nummer: _____
Postnummer: _____ Gemeente: _____ GSM: _____
Telefoon: _____ Fax: _____
E-mail: _____ URL: _____

Organisator O gemeenschappelijke werking

O Jongledienst
O Jeugdinstansie
O Jeugdraad
O Jeugdsportieve vereniging
O OCJWW
O Initiatief Baltoerchioede Opring
O andere weler?

O privé-persoone
O parochie
O Initiatief Baltoerchioede Opring
O Natuurcomité
O andere _____

Rechtvoorn

O gemeenschappelijke dienst
OVZW
OVZV
OVZG
O Bredelinge vereniging

Contactpersoone en functie: _____

Correspondentiaadres (niet invullen indien verschillend van boventanzand adres)

Straat: _____ Nummer: _____
Postnummer: _____ Gemeente: _____ GSM: _____
Telefoon: _____ Fax: _____
E-mail: _____

Jaar van oprichting: _____

Aantal werkingen: _____

In het 2^e deel van deze enquête maken we een onderscheid tussen een **werving** en een **lokalisatie** waar een werking actief is. Het criterium om dit onderscheid te maken is de **begrijpende werking**. We spreken in deze enquête over een **aparte werking** als ze bezocht over een **aparte ploeg**, specifieke oorsprong werking, een aparte werking met een aparte balans werk, maar daarvoor relevant in dezelfde ploeg, anderszins we dit den in dezelfde werking.

Naam van werking 1: _____
Naam van werking 2: _____
Naam van werking 3: _____
Naam van werking 4: _____

DE WERKING

Deel 2

DE WERKING

In de 2^e deel van de enquête vragen we de werking verder onder de loep, indien je in het eerste deel van de enquête hebt aangegeven dat je niet wilt antwoorden op deze vragen. Het kan zijn dat je wilt weten hoe vaak andere mensen ook een kopie voor elke werking maken. En vragen we je om dit 2^e deel te ontvullen en voor elke werking afzonderlijk te invullen. Een kopie van deze enquête kan je vinden op de website van VDS (www.speelplein.net) of maak zelf een kopie voor elke werking.

Indien je het verspreiden, ook kan je ook je bestelgegevens, werkverantwoordelijkheden, stuurgeschiedenis inschakelen om het 2^e deel van deze enquête in te vullen.

AANBIEDEN

Naam van de werking

Website:	
Contactpersoon en functie:	
E-mailadres:	
Straat:	Numero:
Postnummer:	Gemeente:
Tel.:	Fax:
E-mail:	CMS:

Sociale werking

O een werking die plaatsvindt op verschillende locaties, bijvoorbeeld binnen een club (zie alsook)

O Een werking op verschillende locaties

O Een permanente werking met 1 of meerdere wijkaanwijzingen

O Per week of periode op een andere locatie

O anders

O een mobiele werking (bijv. rondreizen)

PROFIEL VAN DE WERKER

*** Werkingsperiode**

In welke varianties is de werking actief? (meerdere antwoorden mogelijk)

O eenmalige actie (juni)

O eenmalige actie (september)

O herhalende actie

O passiviteit

Op welke dagen is de werking open? (meerdere antwoorden mogelijk)

O zaterdag

O zondag

O dinsdag

O vrijdag

2

40

[illegible]

SPEELMATERIALEN

* Vanuit de begleiding

Duid 5 van de onderstaande speelvormen aan die in de zomer van 2005 het meeste voorkomen op jouw speelplek/werkingsplek

- ☐ O Kleine animatie (impulsen)
- ☐ O Grote animatie (podium)
- ☐ O Fantasiospel
- ☐ O Rhythmspel
- ☐ O Taaldragspel
- ☐ O Creatiefdragspel
- ☐ O Boeijspel
- ☐ O Receptief spel (oepmpelp, goochelshow, verhalen vertellen, ...)
- ☐ O Waterspelen
- ☐ O Vrij spel
- ☐ O Uitzetten

* Vanuit materiaal

Welke van onderstaande soorten speelmateriaal zou je op je werfing niet kunnen missen. Het belangrijkste materiaal krijgt 1 en zo tot 4.

	1	2	3	4
Klein bouwmetaal				
Groot bouwmetaal				
Kruiselmateriaal				
Speel in sportmateriaal				
Wegmateriaal				
Korfbal materiaal				
Rollend materiaal				
Fantasie materiaal				
Grootdragspelen				
Wegspelen				
Klaarmateriaal				
Tienersmateriaal				
Speelmateriaal voor kinderen met een handicap				

* Vanuit accommodatie

Welke van onderstaande speelvoorzieningen (buiten) werden op jullie werking aangeboden?

- ☐ O Gravel
- ☐ O Verhard terrein
- ☐ O Nietverrechen
- ☐ O Speelgrijs en bomen
- ☐ O Watervoorziening
- ☐ O Zandbak
- ☐ O Speeltoestellen voor kinderen
- ☐ O Speeltoestellen voor kinderen met een handicap
- ☐ O Aconitruikig terrein
- ☐ O Sporendelen
- ☐ O Vast plaatsen of zweembad
- ☐ O Verrechen
- ☐ O Aandere

★ Ondersteuning door de gemeente

Wie staat in voor welke taken binnen jullie werking?

(slechts 1 keuze per lijn)

Praktijkorganisatie	Geenrecluse product	Vrijwillig moeder	Werk- moeder	Batse aanvraag formulier	Wet geenrecluse
Inschrijvingen					
Ontwikkeling van de termijnen					
Ordering van de termijnen					
Risicoanalyse specifiekstellen					
Dagelijks bijhouden organisaties					
Buurovername organiseren bij uitstapen					
Ontwikkeling van de termijnen					
Contract met andere gemeentelijke diensten					
Boekhouding					
Folder					
Administratie					
Administratieve afhandeling					
Recluse van nieuwe begeleiders					
Coaching van begeleiders					
Vorming van organisaties					
Begeleiding van activiteiten					
Begeleiding van activiteiten					
Stapsgewijze begeleiding van activiteiten					
Ontwikkeling van activiteiten voor bereiden					
Werkplan van organisaties					
Evaluatie van begeleiders					
Begeleiding van activiteiten					
Praktijkorganisatie					
Voorbereiding van activiteiten					
Plannen verdelen					
Evaluatie van de werking					
Begeleiding van activiteiten					
Jaarplanning opmaken					
Uitcapen bepalen					
Begeleiding opmaken					
Begeleiding van activiteiten					
Overleg met burgemeester en schepenen					

Spelen	Grote activiteiten, themaavonden organiseren, zelf activiteiten begeleiden en meespelen met een groep kinderen die er een rol of gewaardeerd worden, de (positieve) ervaringen delen
Kindvriendelijke begeleiding bieden	Een coördinator of begeleider bijeen of bij een kind, een (klein) groepje situaties mee oplossen
Algemeen	Begeleiding bijeen, (spec)begeleiding van de activiteiten, evaluatie van de activiteiten, aanpakken van de activiteiten, activiteitscoördinator organiseren, bijeen of zoner het groepsproces in de ploeg stimuleren, de afgeefte van werking onderhouden
Taakcoördinator-organisatie	Taakcoördinator, taakverdeling door groepen (op zijn bijvoorbeeld), inschrijven, bijeen (huis, trouwe, trouwen), ..., uitpakken regelen, animatie (aanwijzingen, taakverdeling, ...) naar de werkdag aan, verantwoordelijk voor sleutel, materiaal, etc., ...
Winkelen en drinken	Winkelen en drinken verzorgen (bruidje maken, ...) ontvangen en collecties van broekers meenemen aan de proms, de PR, van het speelfeld, contact met de gemeente, andere gemeentelidaten
Het speelfeld door het jaar heen	Begeleiding, twee weken aan kwaliteitsverbetering, de afwerking mee door denken, in de aanpak van het bestuur van het speelfeld zitten

Welke vaardigheden verwacht je van een hoofdanimator/weekverantwoordelijke? De belangrijkste vaardigheid krijgt 1, de minst belangrijke vaardigheid krijgt 6.

[illegible]

- ☐ O te veel begeleiders
- ☐ O te weinig begeleiders
- ☐ O te weinig gebrevetteerde begeleiders
- ☐ O te weinig ervaren begeleiders
- ☐ O te jonge begeleiders
- ☐ O te weinig begeleiders die organisatorisch verantwoordelijk zijn
- ☐ O andere problemen:

Heeft jullie speelpleinwerking een jaarwerking voor de begeleiders?

☐ O neen
☐ O ja
☐ O Ontspanningsactiviteiten tijdens het jaar
☐ O Vormingsactiviteiten tijdens het jaar
☐ O Stuurgroep
☐ O Werkgroepen rond bepaalde thema's
☐ O Speelpleinweekend
☐ O Introductieactiviteiten
☐ O Promotieactiviteiten
☐ O Andere:

★ (Week)verantwoordelijken

Hoe ziet het huidige 'takenpakket' van een hoofdanimator/weekverantwoordelijke er bij jullie uit? De 'taak' waar de weekverantwoordelijke het meest tijd in steekt krijgt 1. De taak waar het minst tijd naar gaat krijgt 6.

[illegible]

U las:

'Speelpleinwerk in profiel'
Onderzoeksrapport vijfjaarlijkse Speelpleinenquête 2005
Vlaamse Dienst Speelpleinwerk vzw

Redactie:

Koen Steuperaert

Stuurgroep vijfjaarlijkse speelpleinenquête

Kris De Visscher • Jo Van den Bossche • Koen Steuperaert •
Kaï Van Nieuwenhove • Trees De Bruycker

Statistische analyse en verwerking

Trees De Bruycker en Ignaas Marien

Externe expertengroep

Bianca Teerlick • Neal Raes • Stijn Maselis • Ben Verstreyden •
Trees De Bruycker • Lien Vanden Eynde • Katrien Vanhees • Tom Van Dongen

Anderen bronnen

'Speelpleinen op de rand van de 21ste eeuw' - Marc Jans – Kind & Samenleving (2000)

Een welgemeende dank u!

Aan tal van speelpleinmensen, VDS-vrijwilligers en stafmedewerkers
Trees De Bruycker en Ignaas Marien voor de verwerking en analyse
Jo Van den Bossche en Kris De Visscher voor de inhoudelijke feedback en tekstcorrecties
Karen (papieren tijger) Mommens voor de lay-out

Verdere info

Vlaamse Dienst Speelpleinwerk vzw
Nieuwelaan 63, 1860 Meise
Tel 02 269 71 80 • fax 02 269 78 72
vds@staf.speelplein.net - www.speelplein.net

© alles in dit rapport mag, met vermelding van de bron, veelvuldig gekopieerd worden.